

HANDLE *with* CARE

SNELLE STEUN VOOR
KINDEREN DIE THUIS
ERNSTIG GEWELD
MEEMAKEN

EINDRAPPORT

AUGEO FOUNDATION

MAART 2020

MEER WETEN OVER HANDLE WITH CARE?

[AUGCO.NL/HANDLE-WITH-CARE](https://www.augco.nl/handle-with-care)

INHOUD

INLEIDING EN LEESWIJZER	5
EVALUATIE VAN DE PILOTPROJECTEN	7
BIJLAGEN	
BIJLAGE 1: AFSPRAKEN EN JURIDISCH KADER	29
BIJLAGE 2: ONDERZOEKSRAPPORT INCLUSIEF ERVARINGEN UIT DE PRAKTIJK	33

INLEIDING EN LEESWIJZER

Handle with Care is een werkwijze om kinderen die thuis geweld meemaken waarbij de politie over de vloer kwam, de eerstvolgende schooldag steun te bieden op school. Handle with Care is een van de doelen van Geweld Hoort Nergens Thuis (GHNT), het overheidsprogramma van de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Justitie en Veiligheid (J&V). Augeo Foundation heeft in afstemming met het programmateam GHNT in vier gemeenten de werkwijze Handle with Care ontwikkeld en geïmplementeerd. De werkwijze is ontwikkeld, beschreven, juridisch getoetst en eerst in twee gemeenten getest. Vervolgens is het geïmplementeerd bij nog twee Nederlandse gemeenten.

Dit eindrapport bevat de evaluatie van de pilotprojecten en een aantal bijlagen.

In de **Evaluatie van de pilotprojecten** leest u de ervaringen van de scholen, de politie, ervaringsdeskundigen en andere betrokkenen. Daarnaast geven we aanbevelingen en leest u waar we nu staan met z'n allen.

Bij Handle with Care kan de politie een signaal doorgeven aan de scholen of leerplicht. Maar hoe zit het eigenlijk met de privacy en de AVG? En hoe zit het met andere wetgeving en met rechten van de kinderen? Hierover leest u in de bijlage **Afspraken en juridisch kader**.

Het **Onderzoeksrapport signalen Handle with Care** is een verslag van het kwalitatief onderzoek. Hiervoor zijn zeventig interviews gehouden en geanalyseerd van 48 Handle with Care signalen in twee deelnemende gemeenten.

De pilotfase van Handle with Care is met dit eindrapport afgesloten. **Conclusie:** de unieke samenwerking tussen politie, leerplicht en scholen maakt het mogelijke snelle steun te bieden aan deze kinderen. In een aantal nieuwe regio's wordt Handle with Care ook opgezet. We hopen dat met landelijk draagvlak er nog meer gemeenten kunnen aansluiten, zodat snelle steun voor kinderen die ernstig huiselijk geweld meemaken in Nederland beter geborgd is.

HANDLE *with* CARE

EVALUATIE VAN DE PILOTPROJECTEN

SNELLE STEUN
VOOR KINDEREN DIE THUIS
ERNSTIG GEWELD MEEMAKEN

AUGEO FOUNDATION

JANUARI 2020
VERSIE 2

Voor de evaluatie van Handle with Care pilotprojecten is samengewerkt met:

Actieprogramma Geweld hoort nergens thuis in opdracht van VWS, J&V, VNG
Provincie Limburg
PI-research
Defence for Children
Dr. G.J. Slump, herstelrechtsspecialist

Juridisch advies:
Considerati (Privacy- en Public Affairs adviesbureau) en
Net2Legal Consultants

Met dank aan:

De pilotgemeenten Heerlen, Wageningen, Achtkarspelen en Maastricht

SNELLE STEUN VOOR KINDEREN DIE THUIS ERNSTIG GEWELD MEEMAKEN: ONDERZOEK & HUIDIGE PRAKTIJK

WAT ZIJN HANDLE WITH CARE PILOTPROJECTEN?

In Handle with Care pilotprojecten wordt op school snel steun georganiseerd nadat kinderen thuis een ernstig geweldsincident meemaken. Veel van deze kinderen kampen met langdurige (traumatische) stressklachten. Met

AGENT

“Een meisje van 6 jaar vertelde me dat haar moeder met een hamer was geslagen, moeder had flink wat letsel en in huis was veel vernield.”

de huidige aanpak van gezinsgeweld duurt het dan vaak nog lang voordat kinderen steun ervaren van volwassenen om zich heen, zoals familieleden, leerkrachten en hulpverleners.

In Handle with Care (HwC) pilotprojecten worden in gemeenten nieuwe

samenwerkingsafspraken gemaakt waardoor een kind, vanaf de eerstvolgende schooldag na een ingrijpend geweldsincident thuis, steun krijgt in de vertrouwde schoolomgeving. Het doel van deze steun is dat kinderen zich, kort na een onveilige en ingrijpende gebeurtenis thuis, veilig voelen op school zodat ze aan leren en ontwikkelen toe komen. Dit draagt bij aan hun veerkracht.

Augeo Foundation is initiatiefnemer van HwC pilotprojecten. Uitbreiding van deze pilotprojecten is een kerndoel in het landelijke actieprogramma Geweld hoort nergens thuis, dat in opdracht van VWS, J&V en VNG wordt uitgevoerd.

AGENT

“We zagen gefrustreerde kinderen die vol emotie en spanning op de bank zaten. Daarbij lagen ze voor hun leeftijd ook nog eens laat in bed. Ik kan mij goed voorstellen dat die kinderen er nog behoorlijk veel moeite mee hadden de dag erna.”

MET WELKE VORMEN VAN GEWELD EN MET WELKE GEVOLGEN HEBBEN GEZINNEN IN HwC PILOTS TE MAKEN?

In de HwC pilotprojecten is het vertrekpunt een ernstig geweldsincident dat gesignaleerd is door professionals, meestal politie. Politie zal melding doen bij Veilig Thuis. Wat vaak nog een gezinsgeheim is, wordt hiermee doorbroken. Uit onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut weten we dat voorafgaand aan een politiemelding bij Veilig Thuis, gemiddeld al 71 geweldsincidenten plaatsvonden in het gezin. Het geweld speelt dan al ruim een jaar. De helft van de kinderen is niet alleen getuige van geweld tussen hun ouders, maar wordt ook zélf mishandeld of verwaarloosd. In meer dan de helft van de gezinnen stopt het ernstige geweld niet, ondanks hulpverlening¹. Zodoende is de verwachting dat veel van de kinderen die zijn betrokken bij HwC pilotprojecten, op korte termijn nieuwe incidenten meemaken van partnergeweld en/of kindermishandeling.

AGENT

“Bij één gezin zijn we in twee weken tijd vijf keer opgeroepen. De kinderen in dit gezin krijgen echt geen rust.”

¹ <https://www.augeo.nl/-/media/Files/Factsheet-Werkt-de-aanpak-van-kindermishandeling-en-partnergeweld.ashx>

WELKE PROBLEMEN ERVAREN KINDEREN?

Geweld tussen ouders roept bij kinderen vaak heftige emoties op. Ze ervaren het als verwarrend en pijnlijk als ouders zowel een bron van veiligheid als van angst zijn. Ze groeien op met fundamentele twijfels en verwarring over de betekenis van liefde, intimiteit en geweld. Veiligheid, zelfvertrouwen, contacten met leeftijdgenoten en vertrouwen in anderen komen in het gedrang. Een opvallend hoog aantal kinderen, ruim 40%, heeft in de periode na een Veilig Thuis-melding (posttraumatische) stressklachten. Zij rapporteren een significant lagere kwaliteit van leven. Deze klachten zijn, anderhalf jaar na een melding bij Veilig Thuis, vaak onvoldoende afgenomen. De acute en chronische stress die deze kinderen ervaren, verhogen sterk hun risico's op geestelijke en lichamelijke gezondheidsklachten².

Sociale steun is volgens veel onderzoeken een belangrijke en beïnvloedbare factor die de veerkracht van kinderen die geweld meemaken, versterkt. Voor een kind is een vertrouwensrelatie met een betrouwbare volwassene een van de belangrijkste beschermende factoren, het liefst met een volwassene die geen geweld meemaakt of daarvan getuige is^{3,4,5}.

LEERKRACHT

“ F. is vaak stil en gedraagt zich nerveus. De dag dat ik een Handle with Care signaal ontving deed F. erg gespannen vooraf aan een toets. Normaal zou ik haar daar strenger op aanspreken. Maar nu heb ik gevraagd of ze de toets wil maken om te oefenen en gezegd dat ze hem volgende week over mag doen. De andere kinderen merkten daar niets van en zij vond het fijn.”

² [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(08\)61706-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(08)61706-7/fulltext)

³ Osofsky, J.D. (1999). The Impact of Violence on Children. *The Future of Children*, 9, (3), 33-49.

⁴ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213417302545>

⁵ <https://www.nji.nl/Vormen-Kinderen-die-getuige-zijn-van-huiselijk-geweld>

WAAROM KRIJGEN DEZE KINDEREN VAAK NOG GEEN STEUN IN HUN FAMILIE?

Uit interviews van het Verwey-Jonker Instituut met meer dan 80 kinderen, blijkt dat kinderen tijdens perioden

AGENT

“ We waren bij een gezin met 4 kinderen. De ouders waren allebei dronken en hadden stevige ruzie. Alle kinderen waren wakker en van streek. Toen we uitlegden dat de school van de oudste twee kinderen meedoet aan Handle with Care, vroegen we aan de ouders of ze zelf contact op wilden nemen met de school van de jongste twee kinderen. De moeder zei dat ze dat nog wel zou zien, ze zou erover nadenken. Wij waren er niet gerust op eerlijk gezegd. ”

de impact die het geweld op hun kinderen heeft. Ouders en andere familieleden staan vaak meer open voor het bieden en stimuleren van steun aan hun kinderen, nádat het geweld is gestopt, concluderen onderzoekers^{6,7}. De gevolgen van het partnergeweld voor de kinderen worden voor ouders dan vaak pas echt duidelijk. Voor ouders kan het moeilijk zijn om daarmee om te gaan en het vertrouwen van de kinderen weer te herstellen.

van gezinsgeweld vaak weinig mensen om zich heen hebben die hen die veerkrachtversterkende steun bieden. Hun ouders zijn in de perioden van gezinsgeweld vaak onvoldoende in staat om de zorg en veiligheid te bieden die het kind nodig heeft, omdat hun eigen problemen hen teveel in beslag nemen. In het gezin en de familie wordt er weinig over het geweld gesproken. Ouders denken meestal dat kinderen er weinig of niets van merken en onderschatten

ERVARINGSDESKUNDIGE

“ Ik werd vaak wakker omdat m'n ouders weer ruziemaakten en superveel kabaal maakten. Dan voelde ik me onveilig. Ik denk dat m'n ouders dachten dat ik er niet mee zat. De volgende ochtend zei ik er niets over en vroeg er niet naar. En m'n ouders vroegen niet of ik iets gemerkt had. Best wel raar eigenlijk, want wie wordt er nou niet wakker van zulk heftig geschreeuw. Ik voelde me niemand's prioriteit. Overdag was ik vaak chagrijnig door het slaapttekort en viel ook wel eens in slaap tijdens de lessen. Nu begrijp ik beter hoe mijn slaapproblemen zijn begonnen, maar als kind legde ik die verbanden niet. ”

WELKE PROFESSIONALS BIEDEN SNELLE STEUN NA EEN ERNSTIG GEWELDSINCIDENT?

Wanneer kinderen en hun gezinsleden slachtoffer zijn van een misdrijf of ongeluk, wordt in principe slachtofferhulp aangeboden. Dit is bij huiselijk geweld niet zo geregeld. De werkzaamheden en onderlinge verantwoordelijkheden om snel steun te organiseren voor kinderen die huiselijk geweld meemaken, zijn nog niet beschreven of belegd bij politie, Veilig Thuis, Slachtofferhulp of wijkteams. Via een melding van politie bij Veilig Thuis (max.

3 werkdagen) start een veiligheidsbeoordeling (max. 5 werkdagen) waarna besloten wordt of Veilig Thuis, wijkteams of gespecialiseerde teams hulp zullen bieden voor het duurzaam herstellen van veiligheid. Vaak duurt het dan nog enkele weken of maanden voordat hulpverleners contact hebben met ouders en mogelijk ook de kinderen. Hierdoor komt in de praktijk snelle steun voor kinderen vaak niet, of laat tot stand. Deze gebrekkige aandacht voor steun past niet bij de eisen die het Internationale

ERVARINGSDESKUNDIGE
“ Zo ben je als 8-jarige nog getuige van verwurging en ander excessief geweld en zo zit je in de klas. Niemand die iets wist en ik kon niet spreken. Ik hoop dat dit nu beter begeleid wordt. ”

Kinderrechtenverdrag en de Europese Richtlijn Minimumnormen Slachtoffers stellen aan een goede opvang van kinderen na ingrijpende geweldservaringen^{8,9}.

⁶ https://www.verwey-jonker.nl/doc/vitaliteit/8865_14_Partnergeweld-en-opvoeding.pdf

⁷ <https://www.nji.nl/Vormen-Kinderen-die-getuige-zijn-van-huiselijk-geweld>

⁸ <https://www.augeo.nl/-/media/Files/HwC/De-Europese-Slachtofferrichtlijn-en-Handle-With-Care>

⁹ <https://www.augeo.nl/-/media/Files/HwC/Kinderrechtelijke-visie-op-het-project-handle-with-care>

WAT WILLEN MISHANDELDE KINDEREN?

Uit focusgesprekken met ervaringsdeskundigen blijkt dat kinderen die thuis geweld meemaken, zich graag gezien en gesteund willen voelen op hun school. Regelmatig vertellen kinderen hoe de aandacht van een leraar hen “gered” heeft. Anderen nemen het hun school juist kwalijk dat zij er geen steun voelden, wat hun vertrouwen in volwassenen verder beschadigde. Veel ervaringsdeskundigen noemen

ERVARINGSDESKUNDIGE
 “Geen leerkracht is ooit naar me toegekomen om te vragen: ‘Meisje, wat is er aan de hand?’ Dat had wel gemoeten, ook al was ik maar een jaar of zes. In die tijd werden ingrijpende beslissingen over mijn hoofd heen genomen. Het is heel belangrijk dat mensen met kinderen gaan praten, het gaat om het kind, en dat kan meer aan dan we denken.”

leraren ondertussen geïnteresseerd blijven vragen hoe het met ze gaat, ook al antwoorden ze daar nog niet open op. De uitkomsten van de focusgesprekken zijn gebundeld in een apart adviesrapport¹⁰.

dat ze zich op school eenzaam voelden met hun gezinsgeheim. Tegelijkertijd geven mishandelde kinderen aan dat zij op school vooral niet ‘anders’ behandeld willen worden als hun medeleerlingen. Zij willen wanneer zij daar (nog) niet aan toe zijn, op school niet uitgebreid over thuis praten. Ze vinden het wel fijn als

ERVARINGSDESKUNDIGE
 “Zie vertrouwen als een proces. Het is voor een mishandeld kind superbelangrijk dat er iemand is die oprecht uitstraalt dat ie te vertrouwen is, dat je bij hem of haar terecht kan als je het nodig hebt. Dat kan een leraar zijn maar ook een sportcoach of een familielid. Maar voor vertrouwen is wel tijd nodig. Tijd waarin een kind kan ervaren dat het ook straks nog welkom is, wanneer het nu nog niet kan of wil praten. Tijd waarin je kan wennen aan het idee om iemand in vertrouwen te gaan nemen.”

ZIJN LEERKRACHTEN BEREID EN IN STAAT OM SNELLE STEUN TE BIEDEN?

Onderzoek van PI-research¹¹, uitgevoerd in voorbereiding op Handle with Care pilotprojecten, laat zien dat 90% van de leerkrachten zich bereid en in staat voelt om kinderen snelle steun te bieden na geweldsincidenten thuis. Zij zien dit al als hun taak. Leerkrachten vinden dat ze genoeg kennis en vaardigheden in huis hebben om steun snel, op maat, niet-problematiserend, normaliserend en veerkrachtversterkend te bieden. Leerkrachten rapporteren dat ze na het volgen van een online cursus (nog) beter toegerust zijn met vooral praktische, handelingsgerichte kennis om steun te

ERVARINGSDESKUNDIGE
 “Op de lagere school was ik in die tijd heel erg in mezelf gekeerd. Verdrietig. Stil. Meester Taco reageerde daar precies goed op; hij vroeg hoe het met me ging en had een luisterend oor. Hij pushte niet, maar liet weten dat ‘ie er voor mij was, dat ik er mocht zijn, dat mijn leven nog voor me lag. Dat maakte dat ik me steeds rustiger en veiliger voelde.”

bieden. Leerkrachten noemen dat de leerling-leerkrachtrelatie met leerlingen die wat ingrijpends hebben meegemaakt, in de maanden volgend op de cursus iets beter is geworden. Hun leerlingen beschrijven een kleine afname van fysieke stress en lichte verbetering van hun emotioneel en sociaal functioneren. De uitkomsten van dit onderzoek zijn gebruikt voor het maken van ondersteuningsmateriaal voor leerkrachten in Handle with Care pilots.

¹⁰ <https://www.augeo.nl/-/media/Files/181119-Praten-over-wat-je-thuis-meemaakt.ashx?la=nl-NL>

¹¹ <https://www.augeo.nl/-/media/Files/HwC/PIartikelen-met-korte-inleiding>

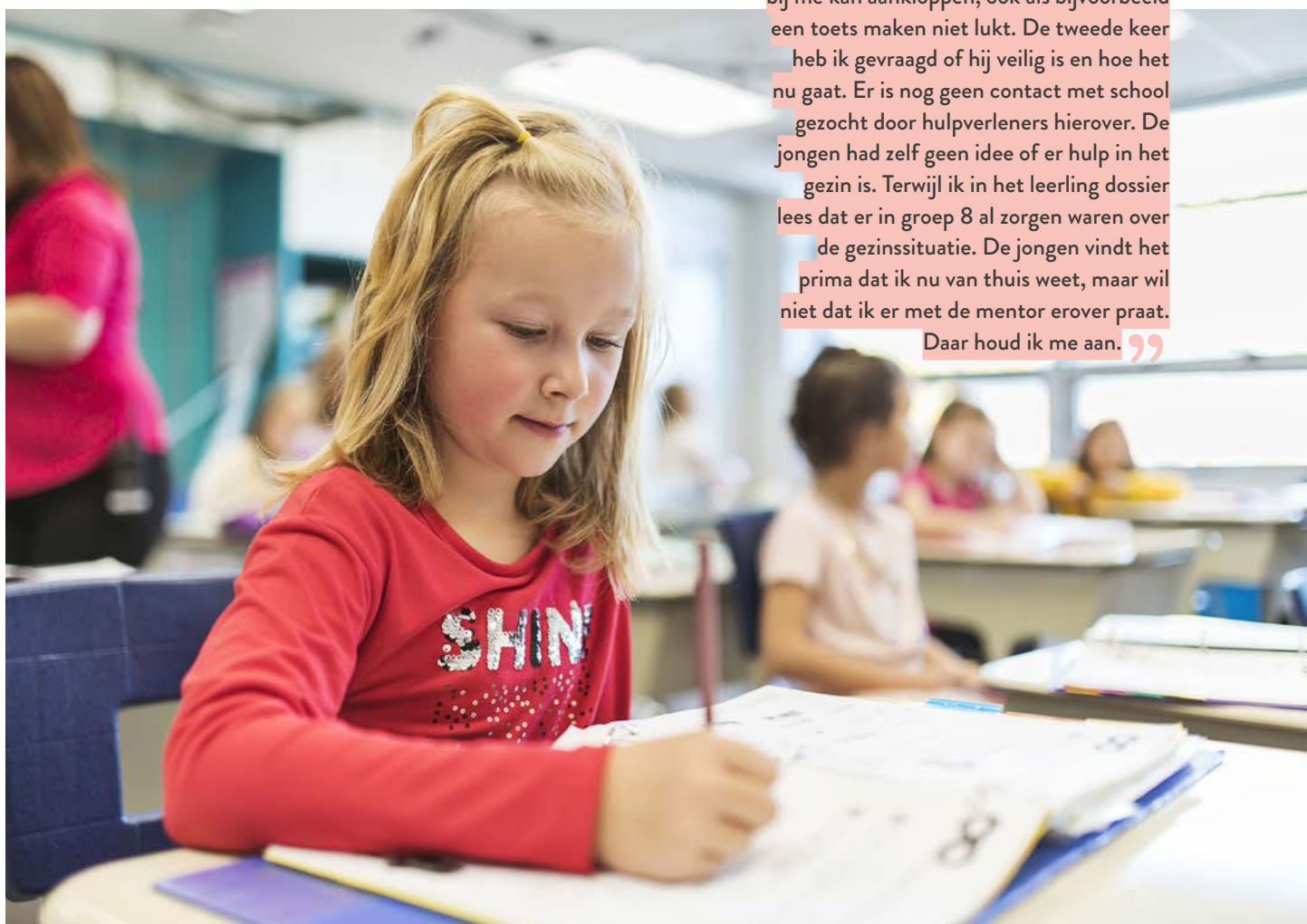
WELKE ROL HEBBEN SCHOLEN IN DE HUIDIGE KETENAANPAK VAN GEZINSGEWELD?

Het lijkt vanzelfsprekend dat kinderen die thuis geweld meemaken, op school informele steun ontvangen, ook als kinderen er zelf nog niet over kunnen of willen praten. Maar in de praktijk zijn scholen vaak niet op de hoogte van ernstig gezinsgeweld dat al door andere ketenpartners is gesignaleerd.

Scholen hebben een zwakke informatiepositie in de ketenaanpak van gezinsgeweld: of en wanneer scholen door Veilig Thuis of wijkteams worden geïnformeerd over door hen gesignaleerd ernstig gezinsgeweld, blijkt sterk afhankelijk van individuele keuzen van professionals en hun organisaties. Bijvoorbeeld het handelingsprotocol van Veilig Thuis noemt enkel 'dat aan de school wordt teruggekoppeld voor zover dit noodzakelijk is voor de uitvoering van hun taken en verantwoordelijkheden'¹².

ZORGCOORDINATOR VO

“ Pas had ik voor de tweede keer in twee maanden tijd een Handle with Care signaal voor dezelfde brugklasleerling. Ik heb de eerste keer laten weten dat hij altijd bij me kan aankloppen, ook als bijvoorbeeld een toets maken niet lukt. De tweede keer heb ik gevraagd of hij veilig is en hoe het nu gaat. Er is nog geen contact met school gezocht door hulpverleners hierover. De jongen had zelf geen idee of er hulp in het gezin is. Terwijl ik in het leerling dossier lees dat er in groep 8 al zorgen waren over de gezinssituatie. De jongen vindt het prima dat ik nu van thuis weet, maar wil niet dat ik er met de mentor erover praat. Daar houd ik me aan.”

SNELLE STEUN NA HUISELIJK GEWELD: PILOT-RESULTATEN

HOE ZIET DE HWC WERKWIJZE ER UIT?

Vanaf 2018 heeft Augeo, in samenwerking met het ministerie van Justitie en Veiligheid, vier Handle with Care pilotprojecten helpen opstarten in Heerlen, Wageningen en Achtkarspelen (en Maastricht vanaf eind 2019).

In deze pilotregio's is het gelukt om nieuwe regionale samenwerkingsafspraken te maken.

Als politie ingrijpt bij huiselijk geweld, ontvangen scholen voorafgaand aan de volgende schooldag een 'Handle with Care signaal'. Dit signaal betekent dat snelle steun voor deze leerling nodig kan zijn. Er wordt geen informatie gedeeld over de ingrijpende gebeurtenis. Leerkrachten bieden sociale steun zoals zij ook doen na bijvoorbeeld een overlijden of ongeluk. Het signaal wordt vernietigd en ook niet besproken in leerlingdossiers of ouderavonden: het enige doel is snelle steun voor het kind na een ingrijpende geweldservaring thuis. Zodat het kind zich veilig voelt op school en toekomt aan leren en ontwikkelen.

KNELPUNTEN EN OPLOSSINGEN IN DE REGIONALE PRAKTIJK

In de proeffase van de pilotwerkwijze deden zich twee knelpunten voor. Het eerste knelpunt betrof snelheid: na een geweldsincident doet politie in principe een melding bij Veilig Thuis. Dit proces kan 1 tot 3 dagen duren, waarna Veilig Thuis deze meldingen binnen 5 werkdagen triageert. In de HwC pilots willen we echter sociale steun organiseren voorafgaand aan de eerstvolgende schooldag: vaak is de leerkracht de eerste volwassene die een kind de dag na een ingrijpend geweldsincident thuis weer tegenkomt. Om zich na dergelijke stressvolle gebeurtenissen weer veilig te voelen bij volwassenen en aan leren toe te komen, helpt het deze kinderen als hun leerkracht (trauma)sensitief reageert op stresssignalen, opvallende 'onopvallendheid', ongeoorloofde afwezigheid, onafgemaakt huiswerk en te laat komen et cetera.

AGENT

“ Het is goed dat er een signaal naar school wordt verstuurd. Er zijn veel meldingen waarbij wij als politie niet meteen het strafrechtelijke draagvlak hebben, maar waar andere professionele instellingen wel in staat zijn om te zorgen voor het welzijn en het belang van de kinderen. ”

Het is in de pilotregio's gelukt om de benodigde snelheid te realiseren door het HwC werkproces gedeeltelijk via de bestaande route van politiemeldingen aan Veilig Thuis te laten verlopen. Voor het doeleinde van HwC selecteren medewerkers van politie dagelijks de geweldsincidenten met schoolgaande kinderen, een activiteit die aansluit bij hetgeen zij zullen doen om een Veilig Thuis melding op te maken. In de pilotregio Heerlen is ter ondersteuning een

digitale query ontwikkeld; deze maakt een voorselectie, zodat niet de volledige dagrapportage van de afgelopen 24 uur hoeft te worden doorgenomen. Vervolgens mailen deze medewerkers, als extra activiteit, een HwC signaal aan pilotscholen (Achtarspelen) of aan Leerplicht (Heerlen, Wageningen, Maastricht). Daarna maken zij voor deze kinderen en ouders, zoals zij al gewend zijn, een melding voor Veilig Thuis op.

Het tweede knelpunt betrof het achterhalen van schoolgegevens. Tijdens hectische geweldsincidenten lukt het politieagenten in de pilotregio's onvoldoende om schoolgegevens bij ouders en kinderen na te vragen; het digitale vragenformulier dat zij bij deze incidenten gebruiken, herinnert hen niet aan het stellen van deze nieuwe vraag. Bovendien hebben zowel politie als Veilig Thuis geen toegang tot digitale schoolbestanden om deze schoolgegevens snel achteraf te kunnen achterhalen. Daarom is in de pilotregio Heerlen een werkwijze ontwikkeld waarbij Bureau Leerplicht voor het begin van een schooldag uitzoekt welke scholen een HwC signaal ontvangen. Na het doorsturen van het HwC signaal vernietigd Bureau Leerplicht de ontvangen persoonsgegevens. In de kleinere regio Achtkarspelen zoekt een bureaudienstmedewerker van politie zelf de nog ontbrekende schoolgegevens op.

HOEVEEL HANDLE WITH CARE SIGNALEN ZIJN IN 2019 DOORGEGEVEN?

Sinds 1 januari 2019 is de pilotwerkwijze ingevoerd bij alle 28 PO-scholen van Heerlen (6974 PO-leerlingen). In 11 maanden schooltijd waren er 134 HwC signalen ontvangen. In deze regio is in bijna alle gezinssituaties waarin politie een zorgmelding opmaakte voor VT, ook (via leerplicht) een HwC signaal doorgegeven aan scholen. Gemiddeld blijken in deze pilotregio iedere week drie leerlingen in de basisschoolleeftijd betrokken te zijn bij een huiselijk geweldsincident waarbij politie ingrijpt.

In de kleinere pilotregio Achtkarspelen doen het PO, VO en ook de Kinderopvang mee met in totaal 5373 leerlingen/kinderen. In deze gemeente wordt iets minder dan 1 HwC signaal per schoolweek doorgegeven.

In Wageningen (3927 leerlingen in PO en VO) is circa 1 signaal per maand tot stand gekomen. Sinds augustus is ook hier een samenwerking met Bureau Leerplicht ingevoerd. Voor alle gemeentes is het nuttig de cijfers van Veilig Thuis naast het aantal HwC signalen te leggen om te onderzoeken of de cijfers overeenkomen.

In alle regio's waren er meer signalen, deze zijn niet allemaal meegenomen omdat de kinderen buiten de betreffende gemeentes naar school gingen.

OP WELKE MANIER ZIJN DE PILOT-RESULTATEN ONDERZOCHT?

In de testfase van de pilot zijn door Augeo Foundation 22 professionals geïnterviewd die betrokken waren bij 9 HwC signalen. Op basis hiervan is de vragenlijst doorontwikkeld. Een onafhankelijk onderzoeker van de Provincie Limburg heeft vervolgens 48 interviews afgenomen met professionals die betrokken waren bij 39 HwC signalen.

Onderzoek testfase in Heerlen en Wageningen		
9 HwC signalen	2 PO scholen	5 VO scholen
22 interviews	10 agenten	12 onderwijs-professionals
Onderzoek pilotfase in Heerlen		
39 HwC signalen	28 PO scholen	
48 interviews	18 agenten	30 onderwijs-professionals
Totaal		
48 HwC signalen		
70 interviews	28 agenten	42 onderwijs-professionals

WAT IS BEKEND OVER DE INCIDENTEN DIE KINDEREN MEEMAAKTEN?

Uit de interviews met de betrokken politieagenten wordt het voor kinderen vaak stressvolle karakter van de

AGENT

“ Het meest is mij de reactie van een tiener bijgebleven. Laat in de avond arriveerden we bij hem thuis. Door het geruzie en geschreeuw van zijn ouders had hij zijn huiswerk nog niet af en was helemaal in de stress – hij ging nog net niet huilen. Het ging al jaren zo vertelde hij. Toen ik vertelde dat we school informeren, was hij zo ontzettend opgelucht. ”

geweldsincidenten duidelijk. Voorbeelden zijn: incidenten waarin met een hamer is geslagen richting personen, een ouder opgesloten zit, beide ouders van jonge kinderen dronken zijn. Bij minstens zes incidenten was er sprake van overmatig middelengebruik door (een van) de ouders.

Zeker vier keer was het

niet voor het eerst dat politie bij het gezin kwam. In twee gevallen is een van de ouders door politie of ambulance meegenomen.

Bij drie incidenten is één van de ouders diezelfde avond nog met de kinderen naar een andere plek gegaan. Eén keer heeft een kind zelf de politie gebeld om hulp. Eenmaal is er de volgende dag medische hulp gezocht voor het kind, twee kinderen komen de volgende dag met blauwe plekken op school. Zes agenten herinneren zich huilende of erg geschrokken kinderen. Ook spreken agenten over vernielingen die zij in huis aantreffen. Een aantal kinderen sprak met agenten over onafgemaakt huiswerk en stress rondom de naderende schooldag.

AGENT

“ Het kind gedroeg zich alsof het de normaalste zaak van de wereld was, waarbij je niet onder de indruk leek te zijn van de enorme ruzie. Alsof ze dit dagelijks meemaakt ofzo. ”

Drie agenten vertellen over situaties waarin de kinderen opvallend weinig stresssignalen lieten zien.

HOE ZIET DE VOLGENDE SCHOOLDAG ER UIT VOOR KINDEREN DIE GEWELD MEEMAAKTEN?

In bijna 20% van de geanalyseerde HwC signalen kwam de leerling de volgende dag niet op school; in al deze gevallen was er niet afgemeld. Volgens de leerkrachten kampen diverse leerlingen de eerstvolgende schooldag na een geweldsincident met praktische problemen, waaronder niet afgemaakt huiswerk, te laat komen, gemiste lesstof, niet geleerde toetsen of ontbrekende schoolspullen. Bij ongeveer een kwart van de kinderen in het primair onderwijs nemen hun leerkrachten de dag na een HwC signaal milde stresssignalen waar, zoals afhankelijke

LEERKRACHT

“De leerling liet eigenlijk geen ander gedrag zien, maar liep wel in de pauze wat alleen rond op het schoolplein. Ik heb even gevraagd hoe het ging en geholpen om met de andere kinderen een spelletje te gaan doen. Dat leek íe echt fijn te vinden.”

LEERKRACHT

“Het voelt alsof de leerling getraind is in het doen alsof er niets aan de hand is. Ik merkte niets aan het gedrag van de leerling, omdat hij er nooit over wilt praten.”

gedrag, teruggetrokken en angstig gedrag, opstandig en dwars gedrag, concentratieproblemen, broekplassen en plotselinge huilbuien. Dit is voor leerkrachten niet direct herleidbaar naar het hebben meegemaakt van huiselijk geweld. Leerkrachten geven

aan dat een deel van dit gedrag hen zonder het HwC signaal mogelijk niet als uitzonderlijk voor deze leerling was opgevallen.

Bij het grootste deel van de leerlingen vallen leerkrachten na het HwC signaal geen voor deze leerling opvallende gedragingen op.

ERVARINGSDESKUNDIGE

“Bij ons leek alles goed, met een bekende Nederlander als vader, een moeder met een goedlopend restaurant, een mooi huis en voldoende geld. Maar ondertussen raakte ik beschadigd door wat er thuis gebeurde. Mijn tip is: bouw juist met de stille kinderen een vertrouwensband op, bijvoorbeeld door interesse te tonen. Als er vertrouwen en veiligheid ontstaat en een kind zich open durft te stellen, kun je van grote waarde zijn.”

De leerkrachten noemen dat veel van de gesignaleerde kinderen hen in het algemeen weinig opvallen, het zijn vaak ‘betrokken’, ‘opvallend onopvallende’, ‘teruggetrokken’ en ‘stille’ leerlingen.

In ongeveer twee derde van de situaties, was het HwC signaal voor de leerkracht niet geheel onverwachts; de leraar had wel een vermoeden dat er thuis ‘wat speelt’, maar deze zorgen waren algemeen van aard. Sommige

leerkrachten geven aan dat zij ‘niet hadden gedacht dat het zo ernstig was’. In een derde van de situaties verraste het signaal de leerkrachten volkomen; zij hadden bij deze leerling geen enkel vermoeden van gezinsproblemen of kindermishandeling. Leerkrachten noemen dan ook dat zij met de HwC werkwijze alerter worden op signalen van (herhaald) gezinsgeweld.

LEERKRACHT

“We hebben onze verbazing erover uitgesproken dat zelfs op een school met veel hoogopgeleide ouders relatief veel HwC signalen zijn geweest in een korte periode.”

BEWUSTWORDING

Vrijwel alle aan de pilot deelnemende scholen hebben binnen een jaar tijd een HwC signaal ontvangen. De meeste scholen hebben meerdere HwC signalen ontvangen: deelnemen aan het pilotproject is voor vrijwel iedere school in de regio relevant gebleken. Verschillende geïnterviewden melden dat zij door het ontvangen van de HwC signalen bewuster zijn geworden van de mate waarin kindermishandeling en huiselijk geweld ook in hun schoolpopulatie voorkomen.

Verdeling HwC signalen 2019 over deelnemende scholen in pilotregio Heerlen

Aantal HwC signalen in 2019	Aantal scholen	%
0 HwC signalen	1 school	4%
1 HwC signaal	4 scholen	16%
2-5 HwC signalen	10 scholen	40%
6-13 HwC signalen	10 scholen	40%

NB: Vanwege een groot aantal leerlingen woonachtig buiten de pilot-regio, zijn twee scholen niet in dit overzicht opgenomen

WELKE STEUN BIEDEN LEERKRACHTEN NA EEN HWC SIGNAAL?

Alle geïnterviewde leerkrachten geven aan 'iets' gedaan te hebben gedaan na een HwC signaal. Uit de interviews blijken met de Handle with Care werkwijze meer ondersteunende interacties tot stand gekomen voor alle leerlingen die de dag ervoor een ingrijpend geweldsincident hebben meegemaakt. De geboden steun zag er als volgt uit:

- Vergroten van de nabijheid, zoals een knuffel geven, een luisterend oor bieden of een gesprekje voeren.
- Positieve aandacht geven met bijvoorbeeld een compliment.
- Bieden van een veilige omgeving, rust en structuur.
- Praktische oplossingen bij onafgemaakt huiswerk, verzuim of mislukte toetsen
- Het geven van een ondersteunende in plaats van een corrigerende reactie op ongewenst gedrag, zoals helpen met opstarten bij te laat komen in plaats van straf.
- Extra in de gaten houden hoe het met de leerling gaat
- Vergemakkelijken van contact met medeleerlingen, door een groepsspelletje op te starten of het kind een opdracht te geven samen met een vriendje
- In het Voortgezet Onderwijs (Wageningen) is leerlingen een time-out kaart geboden, zoals leerlingen ook in andere situaties aangeboden krijgen.

Al deze handelingen passen goed bij wat in de vakliteratuur niet-problematiserende, normaliserende en veerkracht-versterkende sociale steun wordt genoemd. Driekwart van

LEERKRACHT

“ Ik heb hem die dag meer aandacht geschonken en ben daarna vaker een gesprekje aangegaan. Daarbij heb ik gekeken of hij op zijn gemak was, hoe het ging, of hij ergens tegenaan liep, of het lukte met het schoolwerk. En hem wat meer in de gaten houden, kijken wat hij aan het doen is en hoe hij met anderen omgaat. Het was wat gemakkelijker om steun te bieden aan deze jongen, omdat ik nu met de thuissituatie bekend was. ”

de leerkrachten noemt in de interviews dat ze dezelfde vormen van steun hebben geboden als wanneer (andere) kinderen in hun groep (andere) ingrijpende gebeurtenissen meemaken, zoals een overlijden, ziekte, ongeval of echtscheiding in de familie.

Leerkrachten geven aan hun steun te bieden op basis van ervaring en opgebouwde expertise. Daarnaast maken ze gebruik van richtlijnen die Augeo Foundation

heeft verspreid in een magazine en een online lespakket.

De meeste leerkrachten zeggen voor het bieden van steun voldoende te hebben aan het codewoord Handle with Care. Zo'n 20% zegt graag meer informatie te willen, maar begrip te hebben voor de privacy-overwegingen.

PRATEN KINDEREN OVER WAT ER THUIS GEBEURD IS?

In de pilotfase van het HwC project was de grondgedachte dat in het PO na een HwC signaal enkel op initiatief van het kind over de gebeurtenissen thuis zou worden gesproken. In de praktijk bleken veel leerkrachten per kind af te wegen of zij enkel op de achtergrond ondersteunend aanwezig zijn of een kind ook actiever uitnodigen voor een gesprek(je). Uit de interviews wordt zichtbaar:

- Ongeveer een derde van de leerlingen heeft na het HwC signaal uit zichzelf met een leerkracht gesproken over hetgeen thuis is gebeurd.
- Een derde van de leerlingen heeft na het HwC signaal niet uit zichzelf met een leerkracht over de gebeurtenissen gesproken en de leerkracht heeft ook niet uitgenodigd tot een gesprekje.
- Bij ongeveer een derde deel van de leerlingen besloot een leerkracht (PO) of zorgcoördinator (VO) het kind actiever uit te nodigen tot een gesprek(je). Bijvoorbeeld doordat een leerkracht aangaf te snappen 'dat er gister thuis veel stress was' of reageerde op een stresssignaal van een leerling. Vier PO-leerkrachten hebben de indruk dat het kind in dit gesprek opgelucht was dat de leerkracht op de hoogte was dat er thuis iets ingrijpends was gebeurd. Eén PO-leerling gaf aan er verder niet over te willen praten, wat de leerkracht gerespecteerd heeft. Alle bij HwC signalen betrokken VO-leerlingen zijn ingegaan op een gespreksuitnodiging van hun zorgcoördinator, waar afspraken zijn gemaakt over het bespreken van de thuissituatie met hun mentor. Sommige leerlingen wilden dit vervolggesprek wel, anderen niet. Sommige VO-leerlingen reageerden opgelucht, anderen neutraal.

LEERKRACHT

“ Je zou willen weten wat het kind nu precies heeft meegemaakt, maar achteraf is dat beter van niet. Het kind is door jouw open houding in staat om zelf wanneer het eraan toe is, iets te vertellen wat het heeft meegemaakt. ”

De vraag of een leerkracht wel of niet actief uitnodigt tot een gesprek, speelt voor hen ook wanneer zij op een later moment zouden horen over een onveilige opvoedsituatie van een kind, bijvoorbeeld via Veilig Thuis, een gezinsvoogd of een wijkteam. Volgens de interviews kijken leerkrachten na een HwC signaal vooral naar wat het kind verbaal en

LEERKRACHT

“ Ik kijk naar wat het kind nodig heeft, omdat het per kind en situatie verschillend blijft hoe je daarop in speelt en hoe je daar iets in kan betekenen. Zo stelt het ene kind zich meer open dan een ander, waardoor de behoeftes ook heel anders zijn. We houden hier gespreksrichtlijnen vanuit de training van Augeo aan. Overige afspraken zijn er niet gemaakt binnen de school. ”

non-verbaal aangeeft aan gespreksbehoeften en passen hier hun gedrag op aan. Dit past bij wat veel ervaringsdeskundigen hebben aangegeven qua behoeften aan ondersteuning en gespreksvoering op school: ‘Vertrouwen opbouwen en gaan praten over thuis is een proces dat tijd kost. Blijf vragen hoe het met me

HOE REAGEREN OUDERS OP DE HANDLE WITH CARE WERKWIJZE?

Alle scholen die meedoen aan de Handle with Care pilots, hebben ouders vooraf geïnformeerd via hun nieuwsbrief, schoolgids en in aanmeldingsgesprekken. Alle medezeggenschapsraden hebben ingestemd. Omdat een HwC signaal enkel dient om snel steun voor kinderen te realiseren, wordt het gewist en niet opgenomen in het leerling dossier of besproken met ouders op een ouderavond. Aangezien politie ook een melding bij Veilig Thuis zal opmaken, verwachten scholen dat veiligheidsrisico's op korte termijn beoordeeld zullen worden en dat ouders over het geweldsincident zullen spreken met hulpverleners. Wanneer leerkrachten zorgen hebben over kindermishandeling naar aanleiding van wat zij zelf waarnemen op school, wordt dit met ouders besproken zoals beschreven in stap 3 van de meldcode.

In de testfase van de werkwijze is door agenten in Heerlen en Wageningen ook altijd ter plaatse met ouders over de HwC werkwijze gesproken, alhoewel dit door de hectiek van de situaties niet altijd haalbaar bleek.

In Achtkarspelen komen alle HwC signalen tot stand via gespreksvoering tussen ouders en politie. De meeste ouders herinnerden zich de informatie

over de HwC samenwerking tussen hun school en politie. Tot op heden heeft in alle pilotprojecten geen enkele ouder geweigerd dat een HwC signaal naar het onderwijs wordt gegeven. Wel heeft in Achtkarspelen 1 ouder expliciet aangegeven dit zelf te willen doen.

Uit de interviews blijkt dat 20% van de leerlingen zonder afmelding verzuimde. De helft van de ouders heeft niet op school gesproken over het geweldsincident thuis, met een deel van deze ouders is er al langer weinig contact.

In bijna de helft van de geanalyseerde HwC signalen in het PO, is een ouder (meestal moeder) naar school gekomen om te vertellen over de gebeurtenissen thuis. Omdat er geen gegevens zijn hoe vaak ouders hierover praatten voordat de HwC werkwijze werd ingevoerd, is dit cijfer lastig te duiden. Enkele geïnterviewde leerkrachten geven aan dat door de HwC werkwijze ouders eerder en sneller praten over de thuissituatie en gesprekken hierover nu openlijker worden gevoerd.

LEERKRACHT

“ Moeder vond het fijn dat school het meteen wist en meteen kon reageren. Het is prettig dat moeder haar kant van het verhaal kwijt kon en dat gaf het gevoel dat we er samen voor gaan en het niet alleen bij moeder ligt. ”

INFORMATIEDELING EN SAMENWERKING MET HET ONDERWIJS NA EEN HWC SIGNAAL

In de HwC pilotprojecten is het vertrekpunt een door politie gesignaleerd ernstig geweldsincident in een gezin. Dit leidt tot een melding bij Veilig Thuis, waarna hulp zal worden georganiseerd met inzet van Veilig Thuis, sociale teams, gespecialiseerde multidisciplinaire teams of jeugdbeschermingsorganisaties. Of en hoe deze partijen samenwerken met het onderwijs na gesignaleerd gezinsgeweld, blijkt zwak beschreven in beleidsprotocollen. Aan zeven onderwijsprofessionals in het PO en één onderwijsprofessional in het VO is na enkele maanden opnieuw gevraagd of zij na het Handle with Care signaal via Veilig Thuis of lokale teams geïnformeerd zijn over het gesignaleerde gezinsgeweld en/of betrokken zijn bij veiligheidsplannen of hulpverlening aan het gezin.

Drie van de acht functionarissen hebben inmiddels meerdere signalen over hetzelfde kind ontvangen. Alle acht gaven aan dat er (nog) geen contact is gezocht door Veilig Thuis of andere hulpverleners over gesignaleerde onveiligheid in het gezin. In sommige gevallen was er al hulpverlening in het gezin, maar hebben de schoolfunctionarissen niet de indruk dat deze is geïntensiveerd naar aanleiding van het door politie gesignaleerde gezinsgeweld. Dat leerkrachten bereid en in staat zijn om binnen hun huidige takenpakket snel passende steun te bieden aan kinderen die een ernstige situatie van huiselijk geweld meemaakten, lijkt een onderbenut potentieel in de huidige ketenaanpak.

HET ORGANISEREN VAN EEN REGIONALE HANDLE WITH CARE SAMENWERKING

De Handle with Care werkprocessen in de vier pilotregio's zijn ontwikkeld door de regionale ketenpartners (waaronder gemeente, politie, onderwijs en Veilig Thuis), met ondersteuning van Augeo Foundation en het programmateam Geweld hoort nergens thuis (VWS, J&V, VNG).

HOE PAST DE HWC WERKWIJZE IN RICHTLIJNEN EN KADERS?

Voor iedere ketenpartner is onderzocht hoe een HwC werkwijze aansluit bij de voor hen geldende richtlijnen en kaders, zoals de ketenvisie 'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risico gestuurde zorg', de voor de politie geldende 'Aanwijzing Huiselijk geweld en Kinder mishandeling' en de onderwijswet Sociale Veiligheid. In de HwC werkwijze wordt de naam van een kind en het woord 'Handle with Care' doorgegeven. Voor deze minimale gegevensuitwisseling zijn zorgvuldigheidswaarborgen opgesteld, zoals een beveiligd emailadres op scholen en vastgelegde werkafspraken om HwC signalen te vernietigen. Vervolgens zijn juridische grondslagen voor deze gegevensdeling beschreven en getoetst door twee onafhankelijke juridische experts. Tevens is de HwC werkwijze voorgelegd aan de samenwerkende Inspecties Toezicht Sociaal Domein. Tot slot heeft Defence for Children de pilotwerkwijze getoetst aan hetgeen het Kinderrechtenverdrag stelt over privacy, participatie en passende hulp na geweldservaringen. Met de adviezen van deze verschillende experts is de werkwijze verder aangescherpt en vastgelegd in regionale samenwerkingsovereenkomsten.

HOEVEEL TIJD KOST EEN HANDLE WITH CARE SAMENWERKING?

De geïnterviewde dienstdoende agenten, allen in diensttijd betrokken bij een geweldsincident dat leidde tot een HwC signaal, zeggen geen extra werktijd aan de Handle with Care werkwijze te hebben besteed.

Een groot deel van de geïnterviewde Heerlense agenten was zich dan ook niet bewust te hebben bijgedragen aan het doorgeven van een HwC signaal, omdat dit werkproces geen andere inspanningen van hen vraagt. In de pilotregio's Wageningen en Achtkarspelen besteedt een medewerker bij politie maximaal 15 minuten extra werktijd aan de Handle with Care werkwijze. In de grotere pilotregio Heerlen, waar gemiddeld drie HwC signalen per week via politie naar Bureau Leerplicht worden verzonden, besteedt een medewerker bij politie gemiddeld 15 tot ongeveer 30 minuten per dag aan de HwC werkwijze; dit is sterk afhankelijk van het totale aantal incidenten waarbij jeugdigen in aanraking kwamen met politie op de betreffende dag. Deze medewerkers verrichten deze werkzaamheden voor 8.00 uur 's ochtends.

Er lijken mogelijkheden te zijn om deze extra tijdsinspanning van medewerkers bij politie verder te reduceren. Mogelijk kan de digitale query die in Heerlen is ontwikkeld, worden verbeterd, zodat deze een betere voorselectie maakt in de dagrapportage van de afgelopen 24 uur. In Achtkarspelen, waar politie zelf schoolgegevens nazoekt, kan de 15 minuten extra werktijd mogelijk verder worden ingekort wanneer de vraag naar schoolgegevens zou worden opgenomen in de instrumenten die politieagenten ter plaatse gebruiken om een incident te registreren.

Bureau Leerplicht besteedt in Heerlen maximaal een kwartier extra werktijd aan het doorgeven en vernietigen van HwC signalen.

De deelnemende scholen rapporteren geen toegenomen dagelijkse werkbelasting; zij investeren wel extra tijd gedurende de voorbereidingsperiode, waarin zij instemming vragen van ouders in de medezeggenschapsraad, ouders informeren per brief, een beveiligd e-mailadres realiseren en met het team leerkrachten de nieuwe werkwijze voorbereiden. Augeo Foundation heeft laagdrempelige materialen ontwikkeld, zoals een magazine en online cursus, die leerkrachten kunnen gebruiken als zij bij het ontvangen van een HwC signaal meer informatie zoeken over het bieden van steun.

Pilotgemeente	Aantal leerlingen	Aantal HwC signalen 2019	Tijdsinvestering leerplicht	Tijdsinvestering agent ter plaatse	Tijdsinvestering bureaudienst uitzoeken mutaties
Wageningen	3927	10 (ca. 1 per maand)	Nog onbekend	0	15 minuten per dag
Achtkarspelen (6 maanden)	5373	16 (ca. 3 per maand)	0 (nvt)	2	5 minuten per dag
Heerlen	6974	134 (3 a 4 per week ca. 12 per maand)	5-15 minuten per dag	0	Gemiddeld 15-30 min per dag, afhankelijk van het totale aantal incidenten waarbij jeugdigen in aanraking kwamen met politie. Maximaal 45 minuten.

DRAAGVLAK EN UITBREIDING

In ruim 91 gemeenten zijn door ketenpartners serieuze gesprekken gevoerd over het opstarten van een regionaal HwC pilotproject. Vooral (wijk)agenten, leerkrachten en schooldirecties zijn enthousiast en overtuigd van het belang om sneller steun voor kinderen te organiseren. Desondanks is uitbreiding van het aantal pilots, een kerndoelstelling in het programma Geweld hoort nergens thuis van VNG, VWS en J&V, nog niet gelukt. In ruim 80 gemeenten is deelname aan een regionaal pilotproject uitgesteld, omdat het bij politie nog aan landelijk draagvlak ontbreekt en/of het testen van werkwijze voor het organiseren van snelle steun niet tot de geselecteerde prioriteiten behoort. Tegelijkertijd kunnen meer regionale pilotervaringen bijdragen aan het ontwikkelen van dit benodigde landelijk draagvlak. Immers, in pilotprojecten zal duidelijker worden of ook andere regio's gebruik kunnen maken van de door de Heerlense politie ontwikkelde query, kan onderzocht worden of een samenwerking tussen leerplicht en politie ook in kleinere regio's oplossingen biedt en kunnen alternatieve werkwijzen ontwikkeld worden (bijvoorbeeld bij een gezamenlijk optrekken van politie en Veilig Thuis in crisissituaties). In de patstelling tussen ontbrekend landelijk draagvlak en aanwezig regionaal draagvlak, wordt zichtbaar dat zowel onderwijs, politie als Veilig Thuis kampen met personeelstekorten, taakverzwaring en een financieringsdiscussie met het Rijk.

Daarnaast spelen er verschillende denkbeelden over ieders rollen en mogelijkheden. Zo denkt onder meer politie dat het tot het wettelijke takenpakket van Veilig Thuis behoort om snelle steun voor kinderen te organiseren terwijl Veilig Thuis zich wettelijk gebonden voelt aan het doen van een veiligheidsbeoordeling in termijnen tot 5 werkdagen na ontvangst van persoonsgegevens.

Deze evaluatie biedt geen antwoorden op bovengenoemde dilemma's, maar maakt inzichtelijk hoe snelle steun binnen de huidige ketensamenwerking toch gerealiseerd zou kunnen worden, welke (extra) inspanningen hiervoor benodigd zijn en welke resultaten dit oplevert voor kinderen, ouders en leerkrachten.

SAMENVATTENDE CONCLUSIES

In 2019 zijn in vier pilotregio's afspraken gerealiseerd tussen politie, scholen en leerplicht, waarmee op zorgvuldig wijze snelle steun wordt georganiseerd voor kinderen die thuis een ernstig geweldsincident meemaakten. Via de Handle with Care pilotwerkwijze zijn in 2019 voor 168 kinderen ondersteunende interacties tot stand gekomen in de dag nadat deze leerlingen een ingrijpend geweldsincident hebben meegemaakt. Afhankelijk van de grootte van de regio wordt in de pilotregio's op school steun geboden aan 1 tot 3 kinderen per schoolweek. In regio Heerlen hebben in een jaar tijd alle deelnemende PO-scholen een HwC signaal ontvangen; de meeste scholen tussen de 2-13 signalen.

De opbrengsten van deze zogenoemde Handle with Care pilotprojecten zijn onderzocht middels 70 gestructureerde interviews met agenten en onderwijsprofessionals die betrokken waren bij het realiseren van snelle steun aan 48 kinderen in Wageningen en Heerlen. De geweldsincidenten waarbij agenten ter plaatse waren, hadden veelal een ingrijpend en stressvol karakter voor de aanwezige kinderen. Voorbeelden zijn vernielingen in huis, dreigend geweld naar personen met voorwerpen zoals een hamer, dronkenschap van beide ouders, ouders of kinderen die voor hun veiligheid elders gaan slapen en kinderen die zelf politie bellen. De volgende schooldag verzuimt een vijfde deel van de leerlingen zonder afgemeld te zijn. Diverse leerlingen kampen met praktische problemen als gemiste lesstof, onafgemaakt huiswerk en te laat komen. Bij ongeveer een kwart van de kinderen in het primair onderwijs nemen hun leerkrachten de dag na een Handle with Care signaal stresssignalen waar. Veel van de betrokken leerlingen worden door hun leerkracht getypeerd als 'opvallend onopvallende' of teruggetrokken leerlingen. In een derde van de situaties hadden leerkrachten nog geen enkel vermoeden van gezinsproblemen.

Voor alle kinderen waarvoor een HwC signaal is doorgegeven, zijn op school ondersteunende (inter) acties gerealiseerd, variërend van het helpen opstarten na afwezigheid, ondersteuning bieden bij te laat binnenkomen of onafgemaakt huiswerk (in plaats van bestraffen), het stimuleren van contact met leeftijdsgenootjes, steun bieden bij stresssignalen en geven van positieve aandacht. Volgens de interviews kijken leerkrachten na een HwC signaal vooral naar wat het kind verbaal en non-verbaal aangeeft en passen zij hier hun gedrag op aan. Deze door de leerkrachten geboden steun past bij wat in de vakliteratuur niet-problematiserende, normaliserende en veerkrachtversterkende sociale steun wordt genoemd. De verwachting is dat kinderen de schooldag die volgt op een ingrijpend geweldsincident thuis, met deze steun van hun leerkracht beter toekomen aan leren en ontwikkelen. Leerkrachten zijn bereid en in staat om deze steun te bieden op basis van hun ervaring en opgebouwde expertise.

Twee derde van de leerlingen en bijna de helft van de ouders heeft op school gesproken over het gezinsgeweld. Verschillende geïnterviewde onderwijsprofessionals hebben de indruk dat met de HwC pilotwerkwijze door ouders en kinderen eerder en opener gesproken wordt op school over gezinsgeweld. Ook geven leerkrachten aan zich met de HwC werkwijze bewuster te zijn geworden van het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling in hun populatie. Mogelijk worden zij alerter op signalen van (herhaald) geweld bij kinderen.

Met de HwC werkwijze zijn voor de uitvoerende leerkrachten en agenten geen extra tijdinspanningen gemoeid. Medewerkers bij politie besteden gemiddeld 5-30 minuten per dag aan de HwC werkwijze, afhankelijk van de omvang van de regio en het totale aantal incidenten waarbij jeugdigen met politie in aanraking zijn komen. Mogelijkheden om deze tijd verder in te korten zouden onderzocht en doorontwikkeld kunnen worden in pilotprojecten. Wanneer Bureau Leerplicht is betrokken, besteden zij hieraan ook gemiddeld 15 minuten per werkdag.

AANBEVELINGEN

AAN DE OPDRACHTGEVERS VWS, J&V EN VNG VAN HET ACTIEPROGRAMMA GEWELD HOORT NERGENS THUIS

1. PRIORITEER HET ORGANISEREN VAN SNELLE STEUN VOOR KINDEREN DIE THUIS EEN ERNSTIG GEWELDSINCIDENT MEEMAKEN

De werkzaamheden en onderlinge verantwoordelijkheden om snel steun voor kinderen te organiseren die thuis ernstig huiselijk geweld meemaken, zijn nog niet beschreven of belegd bij politie, Veilig Thuis, Slachtofferhulp of wijkteams. Na een door politie gesignaleerd geweldsincident, duurt het met een politie melding aan Veilig Thuis, veiligheidsbeoordeling en overdracht aan wijkteam of gespecialiseerde behandelteam, veelal enkele weken of maanden voordat hulpverleners contact hebben met de betrokken kinderen. Het verbeteren van snelle opvang en steun aan kinderen die thuis ernstig geweld meemaken, is een kwestie die lijkt onder te sneeuwen in de aanpak van tientallen andere knelpunten in de huidige ketensamenwerking. Deze gebrekkige aandacht voor snelle steun past niet bij de eisen die het Internationale Kinderrechtenverdrag en de Europese Richtlijn Minimumnormen Slachtoffers stellen aan een goede opvang van kinderen na ingrijpende geweldservaringen^{13,14}. De HwC pilotprojecten maken zichtbaar dat het binnen de huidige ketensamenwerking mogelijk is om op regionaal niveau structureel iedere week voor een of meerdere kinderen per week snelle steun te organiseren na een ingrijpend geweldsincident thuis.

2. ORGANISEER SNELLE STEUN OP SCHOOL BINNEN 24 UUR

Uit onderzoek is inmiddels bekend dat de groep (veelal door politie) bij Veilig Thuis gemelde kinderen gemiddeld 1,3 geweldsincidenten per week meemaken. In de huidige samenwerking tussen ketenpartners is (ook zonder wachtlijsten) meestal nog niet door een zorgprofessional met een kind gesproken voordat het naar verwachting thuis al weer een volgend geweldsincident heeft meegemaakt. Uit de HwC pilotprojecten wordt zichtbaar hoe kinderen de eerstvolgende schooldag na een geweldsincident waarbij politie ingrijpt, kampen met ongeoorloofde afwezigheid, te laat komen, onafgemaakt huiswerk, teruggetrokken of (over)aangepast gedrag en concentratieproblemen. Wanneer kinderen thuis geweld meemaken, schaadt dit basale gevoelens van vertrouwen in volwassenen. Om de volgende dag weer aan het normale leren en ontwikkelen toe te komen, helpt het deze kinderen als hun leerkracht sensitief reageert op hun niet altijd even duidelijke (stress) signalen. Als deze kinderen zich, ook als zij zich onopvallend of aangepast gedragen, door hun leerkracht gezien voelen en gesteund weten, kan dit bijdragen aan hun herstel van vertrouwen in volwassenen. Een schoolomgeving waarin zij zich na ingrijpend geweld opnieuw niet gezien of onveilig voelen, zal stressverhogend werken. ‘Nog een probleem erbij’, zoals een ervaringsdeskundige het verwoordde. Uit de HwC pilotprojecten wordt zichtbaar dat leerkrachten deze normaliserende en veerkrachtversterkende steun adequaat kunnen en willen bieden. Ook wordt zichtbaar hoe leerkrachten met een uitnodigende houding in staat zijn verbaal of non-verbaal aan een kind kenbaar te maken dat het over thuis kan praten wanneer het kind daaraan toe is, in een periode waarin het gezinsgeweld waarschijnlijk continueert en hulpverlening nog niet is opgestart. Daarom bepleiten wij om snelle steun aan kinderen die thuis ernstig geweld meemaken, te definiëren als steun voorafgaand aan de volgende schooldag. Ook bepleiten wij om voor het realiseren van snelle steun samenwerking te realiseren met de voor het kind al in diens dagelijkse netwerk aanwezige en betrouwbare professional, de leerkracht.

3. BETREK HET ONDERWIJS MEER IN DE KETENAANPAK VAN GEZINSGEWELD EN VERSTERK DE INFORMATIEPOSITIE VAN HET ONDERWIJS

Leerkrachten zijn bereid en in staat om binnen hun huidige takenpakket snel passende steun te bieden aan kinderen die een ernstige situatie van huiselijk geweld meemaakten: dit lijkt een weinig benut potentieel in de huidige ketenaanpak. Regelmatig wordt vooral de signalerende rol van leerkrachten benadrukt, zoals in recente berichtgeving over het lage aantal Veilig Thuis meldingen afkomstig uit het onderwijs. Dit terwijl voor mishandelde kinderen juist de steunende rol van hun leerkracht cruciaal kan zijn voor hun veerkracht. Echter, de informatiepositie van het onderwijs in de ketenaanpak van gezinsgeweld is zwak. Of en wanneer het onderwijs geïnformeerd wordt over gesignaleerd (ernstig) geweld en op welke wijze met het onderwijs wordt samengewerkt in hulpverlening om veiligheid te herstellen, is weinig beschreven in handelingsprotocollen. Met een HwC werkwijze ontvangen vrijwel alle deelnemende scholen 1 of meer HwC signalen in een jaar tijd. Deze informatie van ketenpartners vergroot het bewustzijn op scholen over het huiselijk geweld in hun populatie. In deze evaluatie wordt bovendien zichtbaar hoe moeilijk gezinsgeweld voor leerkrachten is te signaleren via enkel de voor hen zichtbare signalen van een kind. Wij verwachten dat leerkrachten herhaling van slachtofferschap beter zullen signaleren wanneer zij met een HwC werkwijze geïnformeerd zijn over al door politie gesignaleerd (ernstig) geweld. Leerkrachten zeggen met deze HwC werkwijze sensitiever te worden voor subtiele stresssignalen van de betreffende leerling. Ook kan een HwC samenwerking er toe leiden dat op scholen meer open over gezinsgeweld gesproken wordt met ouders en kinderen.

4. REALISEER DRAAGVLAK OP LANDELIJK NIVEAU OM UITBREIDING VAN HET AANTAL REGIONALE PILOTPROJECTEN MOGELIJK TE MAKEN

Gezien het belang van sociale steun voor de veerkracht van kinderen die geweld meemaken, het gebrek aan steun dat veel van deze kinderen binnen de huidige ketenaanpak ervaren, de zeer hoge risico's die zij lopen op herhaling van slachtofferschap en de adequate ondersteunende interacties die voor alle bij de HwC signalen betrokken kinderen tot stand zijn gekomen in hun schoolomgeving, bepleiten wij een (prioritering van) uitbreiding van het aantal pilotprojecten bij alle betrokken ketenpartners. Nader uitgezocht zal kunnen worden of samenwerking tussen leerplicht en politie ook in kleinere regio's oplossingen biedt, of ook andere politieregio's gebruik kunnen maken van de Heerlense query en hoe deze query verbeterd kan worden en welke andere werkwijzen om snel steun te realiseren ontwikkeld kunnen worden (bijvoorbeeld een gezamenlijk optrekken van politie en Veilig Thuis in crisissituaties).

5. VERSTERK DE VOORLICHTING AAN KINDEREN OP SCHOOL

Vooraf aan de start van een HwC werkwijze worden ouders en kinderen geïnformeerd over een nieuwe samenwerking tussen school en politie. Deze voorlichting is voor kinderen nog te beperkt. Idealiter horen kinderen ieder schooljaar opnieuw dat veilig opgroeien een kinderrecht is. Kinderen moeten worden beschermd tegen pestgedrag en geweld op hun school, thuis en in de buurt. Op school mogen kinderen en hun ouders erover praten als ze geweld zien of meemaken, dat helpt. Kinderen moeten expliciet horen met wie zij op school kunnen praten als zij zich op school, thuis of in hun buurt onveilig voelen. Voor dergelijke voorlichting zijn aparte themalessen beschikbaar, van wisselende kwaliteit. Maar deze boodschappen zijn ook in te vlechten in bestaande anti-pestprogramma's en programma's rondom sociaal-emotioneel leren. Bij de doorontwikkeling van de HwC werkwijze zal ook de voorlichting aan kinderen verder doorontwikkeld moeten worden. Hiervoor wordt aansluiting gezocht bij het deelproject 'Ieder kind geïnformeerd' van het overheidsprogramma 'Geweld hoort nergens thuis'.

6. VERSTERK DE KENNIS VAN SIGNALERENDE PROFESSIONALS OVER STRESS, VEERKRACHT EN SOCIALE STEUN

In de interviews met agenten en leerkrachten wordt zichtbaar dat kinderen zeer stressvolle en ingrijpende geweldsincidenten meemaken en tegelijkertijd weinig hiervan laten merken. Dit betekent echter niet dat het geweldsincident niet stressvol voor hen was, dat het kind geen behoefte heeft aan sociale steun, dat het geweldsincident een eenmalig uitzondering zou zijn geweest of dat de steunende rol van een leerkracht maar van beperkte betekenis is. De inmiddels stevige onderzoekscijfers over het gemiddelde aantal geweldsincidenten dat deze kinderen meemaken, de hoge mate van posttraumatische stressklachten die deze kinderen hebben en het grote belang van sociale steun, zijn nog onvoldoende bekend onder professionals. Ook rondom het gebrek aan kindsignalen en de behoefte van mishandelde kinderen om enerzijds gezien en gesteund te worden en tegelijkertijd niet anders behandeld te worden als hun klasgenoten, leven vragen onder leerkrachten. Kennis hierover kan leerkrachten motiveren om sociale steun te (blijven) bieden en agenten motiveren om alert te zijn op de aanwezigheid van kinderen in gezinnen waar zij komen voor huiselijk geweld.

AUTEURS

Mariëlle Dekker
Marga Haagmans
Britt Louter

VORMGEVING

ZOUT design & communicatie

MEER INFORMATIE?

Augeo Foundation
Hoofdstraat 67
Driebergen-Rijsenburg

0343-53 6040
info@augeo.nl

AUGEO FOUNDATION

BIJLAGE 1

AFSPRAKEN EN JURIDISCH KADER

Bij Handle with Care kan de politie een signaal doorgeven aan de scholen of leerplicht. Maar hoe zit het eigenlijk met de privacy en de AVG? En hoe zit het met andere wetgeving en met rechten van de kinderen? Informatie doorgeven aan een andere organisatie is niet zonder meer toegestaan en is gebonden aan regels en voorwaarden. Er zijn verschillende wettelijke grondslagen en kaders die de Handle with Care werkwijze mogelijk maken of waarbinnen de werkwijze goed toe te passen is. Deze zijn gedurende de pilotperiode onderzocht, getoetst en beschreven. Hierna volgen achtereenvolgens: een beschrijving van de wettelijke grondslagen, de aansluiting van HwC bij de beroepsgebonden kaders, de kinderrechten, de zorgvuldigheidswaarborgen en de inhoudelijke uitgangspunten.

WETTELIJKE GRONDSLAGEN

In de pilotregio's zijn voor de HwC werkwijze de wettelijke grondslagen voor **het delen van informatie** onderzocht en beschreven. Vervolgens zijn samenwerkingsovereenkomsten opgesteld die met ondersteuning van het ministerie van Veiligheid en Justitie en adviesbedrijf Considerati juridisch zijn getoetst. De bevindingen waren dat politie het HwC signaal kan verstrekken aan het onderwijs op basis van de Wet Politiegegevens, art. 20.

Voor het ontvangen van deze gegevens kan een school zich beroepen op artikel 6, lid 1, onder e, Algemene Verordening Persoonsgegevens en hun publiekrechtelijke taak om veiligheid op school te garanderen.

Naast een juridische toets van de pilotwerkwijze en de bijbehorende samenwerkingsovereenkomsten, is de pilotwerkwijze ook besproken met de Inspectie Toezicht Sociaal Domein, aan de hand van de vier stappen uit het stappenplan, afkomstig uit de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en afgestemd met de Autoriteit Persoonsgegevens 26, met de volgende conclusies:

- Er is een **grondslag**: politie-interventie bij een gezin thuis vanwege huiselijk geweld.
- Er is een **gezamenlijk doel**: realiseren van veerkrachtversterkende sociale steun-op-maat binnen het schoolnetwerk van een kind dat de 24 uur ervoor slachtoffer was van een gesignaleerd ernstig incident van huiselijk geweld.

- Er is **proportionaliteit**: alleen de minimaal nodige gegevens om dit doel te behalen worden gedeeld.
- Er is **subsidiariteit**: de informatie kan niet op een andere manier tijdig de school bereiken.

AANSLUITING BIJ BEROEPSGEBONDEN KADERS

Onderwijs als ontvanger van een HwC signaal:

De wet Sociale Veiligheid op School bepaalt dat een school voor iedere leerling een sociaal veilige leeromgeving moet waarborgen. Leerlingen moeten zich veilig voelen om te kunnen leren. Leerkrachten hebben de taak om kinderen en jongeren te ondersteunen bij een zo optimaal mogelijke ontwikkeling. Daarbij komt dat zij veelal ook de eerste professional zijn die kinderen zien na het incident. De praktijk wijst uit dat leerkrachten zelden op de hoogte zijn van het geweld dat het kind de avond ervoor meemaakte. De Handle with Care samenwerking zorgt ervoor dat leerkrachten snel op de hoogte zijn.

De politie als zender van een HwC signaal:

De politie heeft naast een handhavingstaak, ook een hulpverleningstaak (art. 2 Politie Wet). In de Aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling (2016) wordt voor de strafrechtelijke aanpak beschreven:

- dat strafrecht repressief is, maar in combinatie met andere interventies kan bijdragen aan veiligheid en voorkomen van herhaling;
- dat ook in het netwerkverband het OM de belangen van slachtoffers en anderen (waarborg veiligheid en behoud en versterken veerkracht) voor ogen houdt. Daartoe wordt het sociale systeem zowel rond slachtoffer als verdachte betrokken.

Hieruit blijkt dat strafrechtelijk optreden moet bijdragen aan directe en duurzame veiligheid, en dat hiertoe ook het versterken van de veerkracht van slachtoffers behoort.

Daarbij wordt ook aangesloten bij het (sociale) systeem rond het slachtoffer en de verdachte of dader. Dat betekent dus ook aandacht voor andere betrokkenen, in dit geval de kinderen. Handle with Care draagt hier aan bij.

Het probleem van samenwerken en gegevens delen tussen veiligheidsdomein en zorgdomein is door het Verwey-Jonker Instituut nader onderzocht en beschreven (Domein overstijgende aanpak MPG, Utrecht, december 2017). Tijdens een werksessie (4 oktober 2017) werd geconstateerd *'Er is echter ook veel mogelijk als het gaat om informatie delen, zeker als wordt samengewerkt op casusniveau. De politie meldt bijvoorbeeld aan de cliënt dat er een melding wordt gemaakt bij het wijkteam. Als de cliënt niet is ingelicht, mag toch informatie worden uitgewisseld op grond van een conflict van plichten; op basis van de Wet publieke gezondheid (Wpg) heeft de gemeente de plicht om voor het welzijn van haar inwoners zorg te dragen.'* Samenwerken volgens de Handle with Care principes draagt bij aan het welzijn van kinderen.

KINDERRECHTEN

Defence for Children (DCI) heeft op verzoek van Augeo Foundation de Handle with Care werkwijze bekeken vanuit kinderrechtelijk perspectief.

DCI is van mening dat Handle with Care een project is dat goed past binnen het pakket dat Nederland dient te hebben om kindermishandeling te voorkomen en om in alle stadia adequaat te kunnen reageren als een kind toch slachtoffer is van kindermishandeling. Bijzonder is volgens DCI dat er al in een vroeg stadium steun geboden kan worden aan een kind dat thuis te maken heeft gehad met een geweldsincident.

Positief is ook dat deskundigheidsbevordering een onderdeel is van Handle with Care. DCI beveelt aan te onderzoeken of deze deskundigheidsbevordering wellicht verplicht gesteld kan worden.

Positief wordt ook de samenwerking genoemd tussen verschillende beroepsgroepen en de duidelijke randvoorwaarden die worden gesteld.

Een punt van aandacht is de mate waarin kinderen weet hebben van de Handle with Care werkwijze. Aan kinderen wordt niet gevraagd toestemming te geven per signaal. Tegelijkertijd zit in het handelen op school wel weer de benodigde ruimte voor een kind om aan te geven of het wel/niet in gesprek wil over wat er is gebeurd en met wie. Een kind beslist zelf of en zo ja, met wie het wil praten.

ZORGVULDIGHEIDSWAARBORGEN

Het onderzoeken en toetsen van de verschillende (wettelijke) kaders heeft geleid tot zorgvuldigheidswaarborgen. De volgende zorgvuldigheidswaarborgen zijn ingebouwd en vastgelegd in een convenant:

Voor het delen van een HwC signaal is het nodig dat politie thuis intervenieert bij een incident van huiselijk geweld en dat in dit huis schoolgaande kinderen aanwezig zijn.

- Een HwC signaal wordt voor de start van de volgende schooldag naar een speciaal voor dit doelinde aangemaakt e-mailadres van school gestuurd; dit adres is alleen voor twee vooraf benoemde HwC functionarissen op een school toegankelijk.
- Het per mail doorgegeven HwC signaal bestaat alleen uit de naam en de geboortedatum van het kind en het codewoord: 'Handle with Care'.
- De HwC functionaris die bevoegd is deze mail te lezen, geeft het signaal mondeling door aan de leerkracht/mentor van de leerling.
- E-mail over HwC signalen wordt na lezing direct verwijderd uit inbox, outbox, sent items en trashbox van school.
- Het HwC signaal wordt niet opgenomen in een leerlingvolgsysteem en niet besproken met ouders of kinderen in bijvoorbeeld het tienminutengesprek.
- Het enige doel is dat er vanaf de dag na een ingrijpend incident steun-op-maat is voor het kind op school.
- Ouders hebben recht op inzage, oftewel zij mogen verifiëren dat er geen aantekeningen of andersoortige gegevens op basis van het HwC signaal zijn bewaard.
- Vooraf aan de pilotwerkwijze worden alle ouders schriftelijk op de hoogte gesteld van schooldeelname aan HwC; de medezeggenschapsraad wordt namens alle ouders om toestemming gevraagd; informatie over deelname aan het HwC project wordt ook in de algemene schoolinformatie opgenomen.
- Bij elk incident streeft de politie ernaar om ouders en kinderen te informeren over het HwC signaal dat aan school zal worden doorgegeven. Ouders en kinderen hebben de mogelijkheid te weigeren dat aan school wordt doorgegeven dat steun nodig kan zijn.

Om leerkrachten goed voor te bereiden op het bieden van steun na een HwC signaal hebben alle schooldirecties het project in teamverband besproken. Alle leerkrachten van deelnemende scholen krijgen bij de start van het project een Augeo Magazine over het bieden van steun aan kinderen die ingrijpende gebeurtenissen meemaken. Iedere leerkracht kan kosteloos een door Augeo ontwikkelde en door Pi-research op effect onderzochte online cursus volgen over steun bieden aan kinderen.

INHOUDELIJKE UITGANGSPUNTEN PILOTPROJECTEN HANDLE WITH CARE

Naast de wettelijke kaders en de zorgvuldigheidswaarborgen is een aantal inhoudelijke uitgangspunten geformuleerd.

Deze zijn op basis van de ervaringen de afgelopen vier jaar in de pilots en in gesprekken met vele andere geïnteresseerde gemeenten ontwikkeld. Ze zijn in de praktijk getoetst en vastgesteld als uitgangspunten waarmee het doel 'snel sociale steun organiseren' wordt behaald. De uitgangspunten zijn:

- In de aanpak van huiselijk geweld worden op lokaal niveau samenwerkingsafspraken gemaakt tussen ketenpartners om snelle steun voor kinderen te realiseren. Met snel bedoelen we 'vóór het begin van de volgende schooldag'.
  - Er is sprake van een door professionals gesignaleerd ernstig incident van huiselijk geweld waarbij kinderen als getuige of direct slachtoffer betrokken zijn. Met ernstig bedoelen we 'geweldsincidenten waarbij politie ter plaatse komt en de aanwezigheid van kinderen in het huis vaststelt.'
  - De Handle with Care werkwijze loopt naast de zorgroute. De politie doet altijd ook een zorgmelding bij Veilig Thuis, waarbij uitgebreidere informatie met meerdere partijen wordt gedeeld. De HwC werkwijze doorkruist of vervangt deze bestaande route niet.
  - Voorafgaand aan de volgende schooldag wordt een signaal met minimale persoonsgegevens doorgegeven aan de school van de betreffende kinderen. Met minimaal bedoelen we niet meer dan het codewoord 'Handle with Care' en de naam en geboortedatum van het betreffende kind. Dit is nadrukkelijk een signaal en geen melding: er wordt een signaal aan school gegeven dat snelle steun nodig kan zijn voor deze leerling, er wordt niet doorgegeven welke ingrijpende gebeurtenis de aanleiding vormt voor dit signaal.
  - Voor deze minimale gegevensuitwisseling wordt een juridische grondslag vastgelegd in samenwerkingsafspraken. In de handelingsprotocollen van samenwerkende organisaties worden zorgvuldigheidswaarborgen rondom deze gegevensuitwisseling afgesproken. Bij dit alles nemen we een aantal Kinderrechten in acht te weten: Het belang van het kind; Het recht op participatie; Het recht op informatie; Bescherming tegen kindermishandeling; Passende zorg voor kinderen die het slachtoffer zijn van geweld; Recht op privacy.
- Leerkrachten bieden de betreffende leerling steun zoals zij ook doen na andere ingrijpende gebeurtenissen: op maat, normaliserend en veerkrachtversterkend. Leerkrachten hebben de mogelijkheid om een gratis beschikbare online cursus 'Steun bieden in de klas' te volgen. Schooldirecties realiseren draagvlak voor de HwC werkwijze onder leerkrachten (teambespreking, ondersteuning van intern begeleider) en ouders (informatiebrief, MR-besluit).
  - Het organiseren van snelle steun is aanvullend op reguliere werkzaamheden van bijvoorbeeld politie en Veilig Thuis in de huidige ketenaanpak. Werkzaamheden zoals de-escaleren, onderzoekshandelingen verrichten, melding doen bij Veilig Thuis door de politie of triage, onderzoek, veiligheidsvoorwaarden opstellen, monitoren, terugkoppeling aan professionele netwerk door Veilig Thuis, blijven noodzakelijk.

BIJLAGE 2

ONDERZOEKSRAPPORT

HANDLE *with* CARE

SNELLE STEUN ORGANISEREN VOOR KINDEREN NA HUISELIJK GEWELD

AUGEO FOUNDATION

MAART 2020

ERVARINGEN VAN ONDERWIJSPROFESSIONALS EN POLITIEAGENTEN MET HANDLE WITH CARE EN DE EFFECTEN VAN EEN SIGNAAL VOOR ALLE BETROKKENEN.

Met dank aan de pilotgemeenten Heerlen en Wageningen

INLEIDING

Handle with Care is een werkwijze waarin nieuwe regionale samenwerkingsafspraken zijn gemaakt over huiselijk geweldsincidenten in gezinnen met kinderen, waarbij de politie betrokken is. In de werkwijze is vastgelegd dat als de politie vanwege huiselijk geweld ingrijpt in een gezin waar kinderen aanwezig zijn, de school voorafgaand aan de volgende schooldag een 'Handle with Care' signaal ontvangt. Dat signaal bestaat uit de naam en de geboortedatum van het kind, plus het codewoord 'Handle with Care'. De school weet dan dat de avond ervoor bij het kind thuis geweld heeft plaatsgevonden en dat het kind daarom die dag snelle steun nodig kan hebben.

De Handle with Care werkwijze is sinds 2018 in vier regio's ingevoerd: Heerlen, Wageningen, Achtkarspelen en Maastricht.

Om de ervaringen met Handle with Care in kaart te brengen, vond in de eerste twee gemeenten (Heerlen en Wageningen) een kwalitatief onderzoek plaats. Hiervoor zijn van 48 signalen de betrokken politieagenten en onderwijsprofessionals geïnterviewd.

In dit onderzoeksverslag beschrijven we de ervaringen van onderwijsprofessionals en politieagenten met de werkwijze en welke effecten een signaal heeft voor alle betrokkenen.

KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR HANDLE WITH CARE

Naast een kwantitatieve analyse van alle Handle with Care (HwC) signalen die sinds de invoering van de werkwijze zijn doorgegeven, is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Daarvoor zijn in de testfase door Augeo Foundation 22 professionals geïnterviewd die betrokken waren bij negen HwC signalen. Op basis hiervan is de vragenlijst doorontwikkeld. Een onafhankelijk onderzoeker van de Provincie Limburg interviewde vervolgens 48 professionals die betrokken waren bij 39 HwC signalen. Onderstaande tabel geeft het aantal geanalyseerde signalen en afgenomen interviews weer.

Tabel 1: Overzicht geanalyseerde signalen en afgenomen interviews

Testfase in Heerlen en Wageningen		
9 signalen	2 PO-scholen	5 VO-scholen
22 interviews	10 agenten	12 onderwijs-professionals
Pilotfase in Heerlen		
39 signalen	28 PO-scholen	
48 interviews	18 agenten	30 onderwijs-professionals
Totaal		
48 signalen		
70 interviews	28 agenten	42 onderwijs-professionals

Van elk signaal is geprobeerd de betrokken professionals van de politie en de school te interviewen. Dat is niet in alle gevallen gelukt, onder andere omdat de juiste persoon niet altijd te achterhalen was of wegens het uitblijven van reacties. Van de scholen is de key-adult en/of de leerkracht gesproken. De key-adult is de persoon die het signaal op school ontvangt en doorgeeft aan de betreffende leerkracht. Dit is meestal iemand van de directie of een intern begeleider (IB'er).

Deze evaluatie beschrijft de ervaringen van onderwijsprofessionals en agenten met de HwC werkwijze en de resultaten van snelle steun voor kinderen, aan de hand van de volgende vragen:

- Wat zijn de ervaringen van onderwijsprofessionals en agenten met de HwC werkwijze?
- Welke impact heeft het huiselijk geweldsincident op kinderen en hoe komt het kind de volgende dag op school?
- Wat betekent het HwC signaal de volgende schooldag voor het kind?
- Hoe gaan scholen om met het ontvangen van een HwC signaal?
- Hoe reageren ouders op de HwC werkwijze?

Casuïstiek UIT DE PILOTREGIO'S

Wat Handle With Care werkelijk voor kinderen betekent, illustreren ervaringen uit de praktijk. De verhalen zijn samengesteld uit daadwerkelijke gebeurtenissen in de pilotregio's. Omwille van de privacy van de betrokken kinderen en ouders zijn de namen gefingeerd.

'Sanne komt regelmatig een extra knuffel bij mij halen', zegt juf

De politie krijgt een telefoontje van de buurvrouw van Sanne (6 jaar). Uit de achtergrondgeluiden is op te maken dat er heel hard geschreeuwd wordt. De buurvrouw had eerder op de avond al een sms'je van Sanne's moeder gekregen, met het verzoek om de politie te bellen als ze iets vreemds zou horen. Wanneer de agenten ter plaatse komen, treffen ze een huis in chaos aan: er is veel vernield en spullen liggen verspreid over de grond. Sanne vertelt de politie dat haar vader haar moeder heeft geslagen met een hamer, haar moeder heeft behoorlijk letsel en moet voor medische hulp naar het ziekenhuis. Sanne is erg van slag en wordt naar een veilig en vertrouwd adres bij een vriendin van haar moeder gebracht.

De volgende dag op school is Sanne wat aanhankelijker dan normaal, ze vraagt vaak om een knuffel van haar juf. De dag erna komt Sannes moeder naar school en verzoekt de juf nadrukkelijk om Sanne niet met haar vader mee te laten gaan. In de weken erna komt moeder vaker de klas in om Sanne op te halen en voor een gesprekje met de juf.

'Ik vond het fijn dat ik mijn toets mocht overslaan,' zegt Tristan

De politie komt ter plaatse bij een gezin waar een vader voor de deur staat bij zijn kinderen en ex-vrouw en ernstige bedreigingen uit. De politie helpt de situatie te kalmeren en de vader vertrekt. Later die avond komt er opnieuw een melding binnen: de vader staat weer met bedreigingen voor de deur. Ook in de daaropvolgende dagen komen er opnieuw meldingen over bedreigingen door de ex-man binnen. 'De kinderen krijgen geen rust, in twee weken tijd zijn er vijf meldingen bij de politie geweest', zegt de agent.

De schooldag na de eerste melding (en ook na de volgende meldingen) krijgen de leerkrachten het signaal binnen: 'Handle with Care'. Zij reageren geschrokken: 'Jeetje, wat maken deze kinderen veel mee'. Ze zijn verrast dat ze niet eerder hebben gemerkt dat het niet goed ging in het gezin. Tristan (8 jaar) is de dagen na het signaal een stuk opstandiger dan normaal, maar zijn juf merkt dat hij rustiger wordt door haar geboden steun. Ze heeft met hem een gesprekje gevoerd en luistert naar hem, ze merkt dat hij het fijn vindt dat hij zijn ei kwijt kan. Ook mag Tristan die dag zijn toets overslaan, hij is erg opgelucht.

ORGANISEREN VAN DE HWC WERKWIJZE

ERVARINGEN POLITIEAGENTEN

Van de politieagenten die betrokken zijn bij het doorgeven van een HwC signaal, blijkt ruim de helft van deze agenten onbekend met HwC. Door de grootte van het politiekorps is het blijkbaar niet gelukt alle agenten te informeren over de HwC werkwijze. Sommige agenten geven aan nooit informatie of voorlichting over HwC te hebben gekregen. Anderen zeggen mogelijk informatie te hebben gemist door de drukte van het dagelijkse werk of de verbreding van hun taken. Bij agenten die wel over HwC hebben gehoord, is het veelal onduidelijk wat hun rol precies is. Meer dan een derde van de agenten geeft aan dat HwC nauwelijks ter sprake komt op de werkvloer. Dat agenten niet op de hoogte zijn van het HwC project heeft geen gevolgen gehad voor het doorgeven van het signaal: door de tussenkomst van Bureau Leerplicht hoeven agenten in de mutatie over het huiselijk geweldsincident alleen te vermelden dat er kinderen betrokken zijn. De afdeling Sociaal Domein stuurt de mutaties vervolgens door naar Bureau Leerplicht, die uitzoekt naar welke school de kinderen gaan. Agenten volgen dus de gebruikelijke werkwijze, waardoor het geen gevolgen heeft als zij niet op de hoogte zijn van HwC.

Uit de interviews blijkt dat de meeste agenten zich ervan bewust zijn dat het belangrijk is om een incident van huiselijk geweld, zo snel mogelijk in een mutatie te verwerken. Bijna alle agenten hebben het geweldsincident nog dezelfde dienst in een mutatie verwerkt.

Geen van de politiemedewerkers heeft aangegeven het doorgeven van het HwC signaal als een extra (tijds) belasting te beleven. Doordat in Heerlen Bureau Leerplicht is toegevoegd aan het proces, hoeft de politie niet zelf te achterhalen op welke scholen de betrokken kinderen zitten: hiermee is tijdswinst geboekt bij de politie.

De gesproken agenten reageren positief op de doelstelling van HwC. Ook de agenten die nog onbekend waren met HwC geven aan dat zij het project een goede ontwikkeling vinden. De agenten vinden het realiseren van snelle steun een belangrijke meerwaarde van het project. Ze hopen dat kinderen hierdoor snel de juiste aandacht en zorg

AGENT

“ Het is goed dat er een signaal naar school wordt verstuurd. Er zijn veel meldingen waarbij wij als politie niet meteen het strafrechtelijke draagvlak hebben, maar waar andere professionele instellingen wel in staat zijn om te zorgen voor het welzijn en het belang van de kinderen. En school is zeker één van de partijen die deze verantwoordelijkheid heeft en deze verantwoordelijkheid dient te nemen. ”

krijgen en kinderen op korte of lange termijn ‘geen last zullen ondervinden’ van de gebeurtenissen thuis.

Doordat er na het verwerken van een mutatie vaak andere collega's betrokken zijn bij het doorgeven van het HwC signaal aan leerplicht, hebben de gesproken politiemedewerkers weinig zicht op de verdere stappen die worden genomen na een incident van huiselijk geweld waarbij zij intervierden. Ook ontvangt de politie weinig terugkoppeling over

hoe een HwC signaal op school is opgepakt. Vier van de achttien agenten in Heerlen vinden dit jammer en zouden het fijn vinden als er meer informatie terugkomt vanuit school en/of hulpinstanties naar de politie.

ERVARINGEN ONDERWIJSPROFESSIONALS

De onderwijsprofessionals zijn goed bekend met HwC. Zij geven aan dat zij voldoende zijn voorbereid op de invoering van de HwC werkwijze. Op de meeste scholen is er bij de start van het project voorlichting en scholing over Handle with Care geweest. De onderwijsprofessionals geven aan dat zij geen behoefte hadden aan extra scholing om na een HwC signaal steun te kunnen bieden. Ruim een derde van de onderwijsprofessionals geeft aan dat de werkwijze in het team vooral ter sprake komt wanneer er een signaal is ontvangen. Op de scholen waar HwC wel veelvuldig ter sprake komt, staat het project onder andere op de agenda van het teamoverleg, zijn er speciale studiedagen georganiseerd en worden er casussen geoefend tijdens een intervisiebijeenkomst.

Het HwC werkproces op school verloopt over het algemeen goed. Enkele scholen hadden bij de opstart van het project problemen met het openen van de beveiligde e-mail, of zij vergaten een ontvangstbevestiging te sturen, maar deze problemen zijn tijdens het werkgroepoverleg

AGENT
“ Alle informatie is welkom, dat juich ik toe. Zeker bij initiatieven naar kinderen toe, want daar zitten we vaker met de handen in het haar. ”

met de betrokken partijen besproken en opgelost. Scholen hebben afspraken gemaakt wie de e-mail opent, ook als de aangewezen contactpersoon niet aanwezig is. Bij het binnenkomen van een signaal bespreken de IB'er en leerkracht welke stappen nodig zijn.

Alle onderwijsprofessionals staan positief tegenover de HwC werkwijze. Leerkrachten vinden het bieden van snelle steun aan deze kinderen belangrijk en denken dat een leerling beter gesteund wordt wanneer zij snel op de hoogte zijn van een geweldsincident met politie-ingrijpen. Door extra aandacht te geven aan het kind en het gedrag van het kind in de gaten te houden, kunnen zij beter rekening houden met de behoeften van het kind. Daarnaast is ruim driekwart van de onderwijsprofessionals van mening dat leerlingen eerder en beter in beeld komen.

Uit de interviews blijkt namelijk dat het lang kan duren voordat de school op de hoogte wordt gesteld. Aan zeven onderwijsprofessionals in het PO en één in het VO is na enkele maanden opnieuw gevraagd of zij na het Handle with Care signaal via Veilig Thuis of lokale teams ook geïnformeerd zijn over het gesignaleerde gezinsgeweld, en/of betrokken zijn bij veiligheidsplannen of hulpverlening aan het gezin. Drie van de acht onderwijsprofessionals hebben inmiddels meerdere signalen over hetzelfde kind ontvangen. Alle acht gaven aan dat er (nog) geen contact is gezocht door Veilig Thuis of andere hulpverleners over gesignaleerde onveiligheid in het gezin. In sommige gevallen was er al hulpverlening in het gezin, maar de onderwijsprofessionals hebben niet de indruk dat deze is geïntensiveerd na het door politie gesignaleerde gezinsgeweld.

De meeste leerkrachten geven aan dat zij voldoende hebben aan het codewoord 'Handle with Care' om de leerling vervolgens snelle steun te kunnen bieden. Leerkrachten geven aan dat het goed is dat zij geen details kennen, omdat zij hierdoor neutraler op het gezin reageren.

Dit sluit aan bij de HwC doelstelling om niet problematiserend te werken, maar snelle steun op maat te bieden, op een normaliserende en veerkrachtversterkende manier.

LEERKRACHT

“ Je zou willen weten wat het kind nu precies heeft meegemaakt, maar achteraf is dat beter van niet. Het kind is door jouw open houding in staat om zelf wanneer het eraan toe is, iets te vertellen wat het heeft meegemaakt. ”

Eén vijfde van de leerkrachten geeft aan graag meer informatie te willen. Zij hadden vragen zoals: 'wat voor incident heeft er plaatsgevonden?', 'wie heeft de politie gebeld?' en 'wat heeft het kind meegekregen van de politie-inzet thuis?'. Deze leerkrachten hadden behoefte aan meer informatie omdat zij het gevoel hebben dat zij dan

betere steun kunnen bieden. Een andere reden is dat zij het gevoel hebben dat nu ieder signaal dezelfde lading heeft en onderscheid zou moeten worden gemaakt in de gradatie van geweld, of de mate van invloed op het kind. Echter, het uitgangspunt van de HwC werkwijze is dát de leerkracht op de hoogte is dat er thuis iets is gebeurd, en niet over wát er thuis is gebeurd.

Al met al blijkt dus dat zowel leerkrachten als agenten het belang van HwC onderschrijven. Desondanks is een aantal leerkrachten en agenten van mening dat de noodzaak om snelle steun te bieden afhangt van de ernst van het gesignaleerde incident. De ernst van het door politie waargenomen incident is echter niet maatgevend voor de behoefte van kinderen aan snelle steun op school. Recent onderzoek toont namelijk aan dat voorafgaand aan een melding bij Veilig Thuis, veelal na een ingrijpen van politie, gemiddeld al 71 geweldsincidenten hebben plaatsgevonden binnen het gezin in een jaar tijd. Veelal speelt het geweld dus al vele malen langer en is het politie-ingrijpen slechts een onderdeel van de problematiek in gezinnen.¹

Het volgende onderdeel beschrijft de ernst van de incidenten en de resultaten van snelle steun voor kinderen.

SNELLE STEUN: RESULTATEN VOOR KINDEREN

In de interviews is aan betrokken agenten, leerkrachten en key-adults gevraagd of een HwC signaal tot meer ondersteunende interacties met het kind leidt en hoe ouders en kinderen reageren op de HwC werkwijze.

INCIDENTEN

Uit de interviews met agenten blijkt dat bij alle incidenten waar kinderen aanwezig waren, de kinderen niet alleen in het huis aanwezig waren, maar ook daadwerkelijk getuige waren van het geweld. Kinderen zijn op verschillende manieren getuige van het incident: ze zagen het omdat ze aanwezig

AGENT
“ We zagen gefrustreerde kinderen die vol emotie en spanning op de bank zaten. Daarbij lagen ze voor hun leeftijd ook nog eens laat in bed. Ik kan mij goed voorstellen dat die kinderen er nog behoorlijk veel moeite mee hadden de dag erna. ”

zijn in de woonkamer, ze waren zelf betrokken, ze hebben zelf naar de politie gebeld of de deur open gedaan voor de politie.

Hoewel niet in alle interviews is gevraagd naar de aard van de geweldsincidenten en de situatie ter plaatse, vertellen sommige agenten uit zichzelf over hoe stressvol de geweldsincidenten voor de kinderen zijn.

Minstens zes agenten herinneren zich dat zij kinderen aantreffen die erg emotioneel of overstuur waren.

Drie agenten geven aan dat kinderen aan de situatie gewend leken, waardoor zij het idee kregen dat de kinderen dit dagelijks meemaakten.

Van één incident is bekend dat het kind zelf de politie heeft gebeld.

Bij minstens zes incidenten was er sprake van overmatig middelengebruik door (een van) de ouders.

AGENT
“ Het kind gedroeg zich alsof het de normaalste zaak van de wereld was, waarbij ze niet onder de indruk leek te zijn van de ruzie. ”

Zeker vier keer was het niet de eerste keer dat de politie ter plaatse kwam bij het gezin. Bij één gezin is de politie in twee weken tijd zelfs vijf keer geweest vanwege een melding huiselijk geweld. De agent geeft aan dat ‘de kinderen in dit gezin geen rust krijgen’.

AGENT
“ Een meisje van 6 jaar vertelde me dat haar moeder met een hamer was geslagen, moeder had flink wat letsel en in huis was veel vernield. ”

In twee gevallen is een van de ouders door politie of ambulance meegenomen.

Eenmaal is er medische hulp nodig geweest voor het kind zelf, twee kinderen komen de volgende dag met blauwe plekken op school.

Bij drie incidenten is één van de ouders diezelfde avond nog met de kinderen naar een andere plek gegaan, zoals naar familie.

Bijna een derde van de agenten benoemt specifiek dat zij zich bij het ingrijpen tijdens het huiselijk geweldsincident zorgen maakt om het welzijn van de betrokken kinderen en de mogelijke gevolgen van het geweld voor de ontwikkeling van deze kinderen. Drie agenten geven aan dat zij geen directe stresssignalen bij kinderen hadden waargenomen en dat zij het idee hadden dat het kind er in principe buiten stond. De overige agenten hebben niets gezegd over hun inschatting van de mogelijke gevolgen voor de kinderen die betrokken waren bij het huiselijk geweldsincident.

AGENT
“ Er zou kritisch moeten worden gekeken naar de mate van invloed op het kind. Zo komt een simpele woordenwisseling heel anders over op een kind van vijftien jaar dan op een kind van drie jaar. ”

De casussen uit de pilotregio's tonen aan dat alle kinderen direct betrokken zijn bij de stressvolle incidenten. Politie-ingrijpen in huis is per definitie een ingrijpende gebeurtenis voor een kind en snelle steun is belangrijk, ongeacht het type geweld.

Daarnaast weten we uit het eerder aangehaalde onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut dat voorafgaand aan een politiemelding bij Veilig Thuis, gemiddeld al 71 geweldsincidenten plaatsvonden in het gezin. Het geweld speelt dan al ruim een jaar. De helft van de kinderen is niet alleen getuige van geweld tussen hun ouders, maar wordt ook zélf mishandeld of verwaarloosd. In meer dan de helft van de gezinnen stopt het ernstige geweld niet, ondanks hulpverlening.² Zodoende is de verwachting dat veel van de kinderen die zijn betrokken bij HwC pilotprojecten, op korte termijn nieuwe incidenten meemaken van partnergeweld en/of kindermishandeling.

DE VOLGENDE SCHOOLDAG

Uit de interviews met onderwijsprofessionals blijkt dat in een derde van de situaties het signaal als een verrassing kwam: zij hadden bij de betreffende leerling geen enkel vermoeden van gezinsproblemen of kindermishandeling. In ongeveer twee derde van de situaties was het HwC signaal voor de leerkracht niet geheel onverwachts; de leraar had wel een vermoeden dat er thuis 'wat speelt', maar deze zorgen waren algemeen van aard. Sommige leerkrachten geven aan dat zij 'niet hadden gedacht dat het zo ernstig was'. Het

LEERKRACHT
 “ We hebben onze verbazing erover uitgesproken dat zelfs op een school met veel hoogopgeleide ouders relatief veel HwC signalen zijn geweest in een korte periode. ”

signaal maakt veel indruk op leerkrachten, ook als het signaal geen verrassing was reageren leerkrachten onder andere geschrokken, bezorgd en geraakt. Leerkrachten noemen dat zij met de HwC werkwijze bewuster zijn geworden van geweldsproblematiek en alerter zijn geworden op signalen van (herhaald) gezinsgeweld.

Leerkrachten verwachtten dat zij de dag na de ingrijpende gebeurtenis iets zouden kunnen merken aan de kinderen. Bij driekwart van de leerlingen blijkt dit niet het geval: zij gedroegen zich hetzelfde als anders.

Van het merendeel van de PO-leerlingen vermelden leerkrachten dat de betreffende kinderen in het algemeen weinig bijzonder gedrag laten zien, het zijn 'betrokken', 'onopvallende', 'teruggetrokken' en 'stille' leerlingen. Ook de VO-leerlingen laten weinig tot geen stresssignalen zien. De indruk ontstaat dat na een HwC signaal meer internaliserende reacties opgemerkt worden, die zouden ondersneeuwen of anders geïnterpreteerd zouden worden zonder het HwC signaal.

LEERKRACHT
 “ Het voelt alsof de leerling getraind is in het doen alsof er niets aan de hand is. Ik merkte niets aan het gedrag van de leerling, omdat hij er nooit over wil praten en net doet alsof er niets is gebeurd. ”

Als leerkrachten na het ontvangen van het HwC signaal wel iets opmerken aan de kinderen, zijn er grofweg drie soorten signalen:

Schoolverzuim: in bijna 20% van de geanalyseerde HwC signalen kwam de leerling de volgende dag niet op school; in al deze gevallen was school niet op de hoogte gesteld van de afwezigheid.

Praktische problemen: volgens de leerkrachten kampen diverse leerlingen de eerstvolgende schooldag na een geweldsincident met praktische problemen, waaronder:

- Niet afgemaakt huiswerk of niet geleerde toetsen;
- Te laat komen
- Ontbrekende schoolspullen.

Milde stresssignalen: bij ongeveer een kwart van de kinderen in het primair onderwijs nemen hun leerkrachten de dag na een HwC signaal milde stresssignalen waar, maar dit is voor leerkrachten niet direct herleidbaar tot ervaringen van huiselijk geweld. Dit gedrag wordt omschreven als:

- Afhankelijk gedrag;
- Teruggetrokken en angstig gedrag;
- Opstandig en dwars gedrag;
- Moeite met de lesstof en concentratieproblemen;
- Broekplassen en plotselinge huilbuien.

GEBODEN STEUN DOOR LEERKRACHTEN

Alle geïnterviewde leerkrachten geven aan 'iets' voor de leerling te hebben gedaan na het ontvangen van een HwC signaal. Uit de interviews blijken met de Handle with Care werkwijze meer ondersteunende interacties tot stand te komen voor leerlingen die de dag ervoor een ingrijpend geweldsincident hebben meegemaakt. Leerkrachten bieden sociale steun in verschillende vormen: emotionele ondersteuning, instrumentele ondersteuning, informatieve ondersteuning en het geven van waardering en gezelschap. De steun die leerkrachten bieden ziet er als volgt uit:

- Vergroten van de nabijheid, zoals op verzoek een knuffel geven, een luisterend oor bieden of een gesprekje voeren.
- Positieve aandacht geven met bijvoorbeeld een compliment.
- Bieden van een veilige omgeving, rust en structuur.
- Praktische oplossingen bij onafgemaakt huiswerk, verzuim of mislukte toetsen
- Het geven van een ondersteunende, in plaats van een corrigerende, reactie op ongewenst gedrag, zoals helpen met opstarten bij te laat komen in plaats van straf.
- Extra in de gaten houden hoe het met de leerling gaat.
- Vergemakkelijken van contact met medeleerlingen, door een groepsspelletje op te starten of het kind een opdracht te geven samen met een vriendje.
- In het Voortgezet Onderwijs is leerlingen een time-out kaart geboden, of is een gesprek met de zorgcoördinator, zoals leerlingen ook in andere stressvolle situaties aangeboden krijgen.

Al deze handelingen passen goed bij wat in de vakliteratuur niet-problematische, normaliserende en veerkrachtversterkende sociale steun wordt genoemd.

Zeker driekwart van de leerkrachten geeft aan dat hen zonder het HwC signaal geen ander gedrag was opgevallen. Het ontvangen van HwC signalen betekent voor leerkrachten dat zij beter in staat zijn het gevoel van veiligheid van kinderen te vergroten: dat zij eventueel ander gedrag van de leerlingen kunnen verklaren, daarop kunnen anticiperen en rekening houden met het kind. Uit de gesprekken met leerkrachten blijkt dat zij vooral letten op verbale en non-verbale signalen van kinderen om te bepalen of zij er behoefte aan hebben om te praten. Daar passen leerkrachten hun gedrag op aan. Deze manier van steun bieden sluit aan bij wat veel ervaringsdeskundigen van kindermishandeling zeggen over hun behoefte aan steun en praten over thuis op school: "Vertrouwen opbouwen en gaan praten over thuis is een proces dat tijd kost. Blijf vragen hoe het met me gaat en respecteer het als ik daar nog niet over kan of wil praten. Met oprechte interesse voel ik me wel gezien en gesteund"³.

Ook geven leerkrachten aan dat zij dankzij het HwC signaal meer positieve aandacht aan het kind hebben gegeven,

zoals een grapje maken of het kind complimenteren. En het HwC signaal heeft helpen voorkomen dat zij hebben gemopperd op afwijkend gedrag.

Dankzij HwC komen er dus meer ondersteunende interacties tot stand voor leerlingen die de dag ervoor een ingrijpend geweldsincident hebben meegemaakt.

LEERKRACHT

“F. is vaak stil en gedraagt zich nerveus. De dag dat ik een Handle with Care signaal ontving deed F. erg gespannen vooraf aan een toets. Normaal zou ik haar daar strenger op aanspreken. Maar nu heb ik gevraagd of ze de toets wil maken om te oefenen en gezegd dat ze hem volgende week over mag doen. De andere kinderen merkten daar niets van en zij vond het fijn.”

LEERKRACHT

“Ik heb hem die dag meer aandacht geschonken en ben vaker een gesprekje aangegaan. Daarbij heb ik gekeken of hij op zijn gemak was, hoe het ging, of hij ergens tegenaan liep, of het lukte met het werk. En hem wat meer in de gaten houden, hem volgen door erop toe te zien wat hij aan het doen is en hoe hij met anderen omgaat. Het was enigszins gemakkelijker om steun te bieden aan deze jongen, omdat ik met de thuissituatie bekend was.”

³ <https://www.augeo.nl/-/media/Files/181119-Praten-over-wat-je-thuis-meemaakt.ashx?la=nl-NL>

PRATEN MET KINDEREN

In de HwC werkwijze is opgenomen dat politie ter plaatse met het gezin bespreekt dat er een HwC signaal zal worden doorgegeven aan school. Dit is alleen in de eerste HwC testfase daadwerkelijk gelukt: agenten hebben toen in de meeste situaties met de kinderen gesproken over de HwC werkwijze. Alle kinderen reageerden neutraal of uitgesproken opgelucht en vonden het prima dat school werd geïnformeerd. Drie kinderen vertelden de agenten dat zij zich zorgen maakten over de volgende schooldag, bijvoorbeeld omdat zij hun huiswerk dat ze niet af hadden of over hun wens om met een mentor te praten.

In de tweede fase blijkt dat agenten niet met kinderen hebben gesproken over het doorgeven van een HwC signaal aan school. De reden hiervoor is ten eerste de hectiek tijdens het incident, waardoor er geen gelegenheid is met kinderen te praten. Een andere reden is dat het moeilijk is gebleken de HwC werkwijze bekend te krijgen bij een groter politiekorps. In de HwC werkwijze is daarom opgenomen dat ouders en kinderen op school worden geïnformeerd over het project Handle with Care. Hierin worden scholen ondersteund met voorlichtingsmateriaal.

Vier leerkrachten geven aan dat de leerling niet wist dat de leerkracht op de hoogte was van de gebeurtenissen thuis en zes leerkrachten hebben hier niet met de leerling over gesproken, waardoor zij niet wisten of de leerling op de hoogte was. Bij vijf signalen is het kind naderhand op de hoogte gebracht dat de leerkracht geïnformeerd is over de gebeurtenissen thuis. Het is niet in alle gevallen duidelijk door wie het kind op de hoogte is gesteld, sommige van deze kinderen zijn door hun leerkracht zelf op de hoogte gesteld.

In de pilotfase van het HwC project was de grondgedachte dat in het PO na een HwC signaal enkel op initiatief van het kind over de gebeurtenissen thuis wordt gesproken. In de praktijk blijken veel leerkrachten per kind af te wegen of zij enkel op de achtergrond ondersteunend aanwezig zijn of een kind ook actiever uitnodigen voor een gesprek(je).

Uit de interviews wordt zichtbaar:

- Ongeveer een derde van de leerlingen heeft na het HwC signaal uit zichzelf met een leerkracht gesproken over wat thuis is gebeurd.
- Een derde van de leerlingen heeft na het HwC signaal niet uit zichzelf met een leerkracht over de gebeurtenissen gesproken en is ook niet door de leerkracht daartoe uitgenodigd.
- Bij ongeveer een derde deel van de leerlingen besloot een leerkracht (PO) of zorgcoördinator (VO) het kind actiever uit te nodigen tot een gesprek(je). Bijvoorbeeld doordat een leerkracht aangaf te snappen “dat er gister thuis veel stress was” of reageerde op een stresssignaal van een leerling. Vier PO-leerkrachten hebben de indruk dat het kind in dit gesprek opgelucht was dat de leerkracht op de hoogte was dat er thuis iets ingrijpends was gebeurd. Eén PO-leerling gaf aan er verder niet over te willen praten, wat de leerkracht gerespecteerd heeft. Alle bij de HwC signalen betrokken VO-leerlingen zijn ingegaan op een gespreksuitnodiging van hun zorgcoördinator, waar afspraken zijn gemaakt over het bespreken van de thuissituatie met hun mentor. Sommige leerlingen wilden dit vervolgesprek wel, anderen niet. Sommige VO-leerlingen reageerden opgelucht, anderen neutraal.

DIRECTRICE

“Het is voor een kind een hele opluchting om te weten dat de leerkrachten laten weten aan het kind, dat er thuis iets gebeurd is. Je ziet vaak letterlijk bij een kind dat er een last van de schouders af valt.”

Casuïstiek UIT DE PILOTREGIO'S

Wat Handle With Care werkelijk voor kinderen betekent, illustreren ervaringen uit de praktijk. De verhalen zijn samengesteld uit daadwerkelijke gebeurtenissen in de pilotregio's. Omwille van de privacy van de betrokken kinderen en ouders zijn de namen gefingeerd.

'We maken het veiliger voor Nina op school', zegt de juf.

Wanneer de politie ter plaatse komt, heeft Jelle (12 jaar) net een flinke woede-uitbarsting; hij schopt tegen de auto die op de oprit staat. De politie helpt hem te kalmeren en een van de agenten gaat in gesprek met Jelle. De moeder van Jelle heeft psychische klachten en heeft haar medicatie niet ingenomen. De nieuwe vriend van zijn moeder is dronken. De moeder en de vriend hebben flinke ruzie gehad en in huis is veel vernield. Jelle's zusje Nina (8 jaar) zit als een bang vogeltje op de bank. 'Ik kan mij goed voorstellen dat die kinderen de dag erna nog behoorlijk geschrokken en gespannen waren', zegt de agent.

De volgende dag zijn Jelle en Nina niet op school. Er is geen daarover geen contact geweest met de moeder. Als de kinderen weer op school zijn, praat de IB'er kort met hen. De leerkracht van Nina merkt de dagen erna dat Nina bang is op het schoolplein; ze wil ze niet buitenspelen als de poort open is. 'We hebben Nina de gelegenheid gegeven om binnen te blijven als ze dat wilde. Dat gaf haar ruimte en een veilig gevoel; ze durfde zelfs iets te vertellen over wat ze thuis had meegemaakt. Gelukkig lijkt ze zich nu minder onveilig te voelen', zegt de leerkracht.

'Ik vind het fijn dat de juf weet wat Lillian en Joey hebben meegemaakt', zegt moeder.

De politie krijgt de melding dat ouders slaande ruzie hebben en dat er kinderen aanwezig zijn. Bij aankomst doet Lillian (8 jaar) de deur open. Ze vertelt dat er vaker heftige ruzies zijn, maar niet zo heftig als deze keer. Binnen treffen de agenten de moeder en haar nieuwe vriend hevig ruziënd aan. Een van de agenten loopt door naar boven, waar Joey (5 jaar) in bed ligt. Hij heeft in zijn bed geplast en ligt flink te trillen. Na interventie van de politie gaat Joey met zijn moeder naar opa en oma en Lillian naar haar biologische vader.

De volgende dag ontvangen de leerkrachten een HwC signaal. Hoewel de leerkrachten al langer zorgen hebben over de thuissituatie van Lillian en Joey, zegt de leerkracht: 'Er gaat een belletje rinkelen en dan besef je dat je het kind moet helpen zich veilig te voelen'. Lillian is meestal een stil en teruggetrokken kind en ze laat de dag na het incident geen ander gedrag zien. Haar juf heeft haar gedurende de dag in de gaten gehouden, een gesprekje met haar aangeknoopt en een extra schouderklopje gegeven.

De moeder is op school langs geweest om zelf over de thuissituatie van Lillian en Joey te vertellen. De leerkracht heeft haar zorgen uitgesproken en moeder heeft haar kant van het verhaal verteld. Moeder heeft daardoor het gevoel dat ze er niet alleen voor staat.

AFSPRAKEN MET BETREKKING TOT STEUNEN

Ongeveer de helft van de scholen heeft specifieke afspraken gemaakt over de wijze waarop je steun kan en mag bieden aan kinderen die betrokken zijn bij een HwC signaal. Op scholen zijn onder andere afspraken gemaakt over: hoe je aan de leerling kunt laten weten dat je er bent, de rol van de IB'er, en twee scholen geven aan een 'protocol te volgen'. De VO-scholen hebben ervoor gekozen om een mentorgesprek aan te bieden. Met de jongeren die hier gebruik van maken wordt besproken dat een HwC signaal is ontvangen en dat jongeren hierover op school kunnen maar niet hoeven te praten. Mentoren vragen met wie een jongere eventueel zou willen praten en of de jongere behoefte heeft aan ondersteuning op school, bijvoorbeeld ten aanzien gemist huiswerk. Op enkele PO-scholen is afgesproken dat leerkrachten pas met de betrokken kinderen over de gebeurtenissen thuis praten, als kinderen hierover uit zichzelf vertellen. Enkele andere scholen vinden het juist belangrijk dat het kind te horen krijgt dat de leerkracht op de hoogte is van het geweldsincident. Dit sluit aan bij wat ervaringsdeskundige jongeren aangeven: 'laat weten dat je het weet'. Zij geven daarbij aan dat het belangrijk is dat je niet direct doorvraagt naar wát er is gebeurd, maar 'laat het kind voelen dat hij gezien wordt' en 'geef aan dat je er voor het kind bent'⁴.

Bij de andere helft van de scholen zijn geen specifieke werkafspraken gemaakt over de wijze waarop je steun kan en mag bieden aan kinderen die betrokken zijn bij een HwC signaal van huiselijk geweld. Zo'n driekwart van de leerkrachten geeft aan dat ze dezelfde vormen van steun hebben geboden als wanneer (andere) kinderen in hun groep (andere) ingrijpende gebeurtenissen meemaken, zoals een overlijden, ziekte, ongeval of echtscheiding in de familie.

KEY-ADULT

“ In de situaties waarbij een leerling van een agent hoort dat ze dit melden bij de school, komt de leerling met een bepaalde verwachting naar school. De leerling zit misschien te wachten of de docent er iets over zegt of niet. Dit kan mogelijk voor een beetje spanning zorgen bij de leerling, maar ook voor een vreemde situatie zorgen als de docent er vervolgens niets over zegt. ”

Leerkrachten sluiten aan bij wat hen opvalt aan het gedrag van leerlingen. Leerkrachten geven aan hun steun te bieden op basis van ervaring en opgebouwde expertise. Daarnaast maken ze gebruik van richtlijnen die Augeo Foundation heeft verspreid in een magazine en een online lespakket.

Hoewel sommige leerkrachten behoefte hadden aan meer informatie over het incident, heeft iedere leerkracht aangegeven 'iets' van extra steun te hebben geboden. Ook is bij ruim driekwart van de gevallen de manier waarop leerkrachten steun bieden niet veranderd door het project. Dit laat zien dat leerkrachten snelle steun kunnen bieden zonder informatie te hebben over wat er precies is gebeurd. Leerkrachten zullen steun op maat bieden zoals zij altijd al doen wanneer kinderen een ingrijpende gebeurtenis hebben meegemaakt. Dit ondersteunt de HwC doelstelling, om niet problematiserend te werken, maar sociale steun te bieden op een normaliserende en veerkrachtversterkende manier.

LEERKRACHT

“ Ik kijk naar wat het kind nodig heeft, omdat het per kind en situatie verschillend blijft hoe je daarop in speelt en hoe je daar iets in kan betekenen. Zo stelt het ene kind zich meer open dan een ander, waardoor de behoeftes ook heel anders zijn. We houden hier met name de richtlijnen vanuit de training van Augeo aan. Overige afspraken zijn er niet gemaakt binnen de school. ”

LEERKRACHT

“ Op het moment dat ik een HwC signaal krijg, is het voor mij vooral belangrijk dat ik weet dat er iets met het kind aan de hand is. Hierdoor kan ik het kind bijvoorbeeld sneller een extra aai of knuffel geven, meer liefde geven, meer rekening houden met de gevoelens van het kind of het kind op een andere manier benaderen. ”

⁴ <https://www.augeo.nl/-/media/Files/181119-Praten-over-wat-je-thuis-meemaakt.ashx?la=nl-NL>

REACTIE VAN OUDERS

In de testfase heeft de politie met de meeste ouders de HwC werkwijze doorgesproken tijdens het politie-ingrijpen. Twee ouders reageerden uitgesproken positief, de meeste ouders reageerden neutraal en geen enkele ouder reageerde negatief. Alhoewel er in de daaropvolgende pilotfase nog steeds een voorkeur was voor het bespreken van HwC tijdens de aanwezigheid bij het gezin, bleek dit in het merendeel van de situaties door de hectiek ter plaatse niet haalbaar.

In de werkwijze is opgenomen dat scholen de ouders en kinderen informeren over het project. Alle scholen hebben de ouders geïnformeerd over de HwC werkwijze. Dit hebben zij op verschillende manieren gedaan. Scholen hebben het onder andere besproken in de medezeggenschapsraad, ouders geïnformeerd via de communicatiekanalen van school, in de schoolgids en ouders worden geïnformeerd bij aanmelding. Slechts één keer is er negatief op gereageerd door een ouder op deelname van de school aan HwC.

Omdat een HwC signaal enkel dient om snel steun voor kinderen te realiseren, wordt het signaal vernietigd en niet opgenomen in het leerlingdossier of besproken met ouders op een tienminutengesprek. Aangezien de politie ook een melding bij Veilig Thuis doet, rekenen scholen erop dat Veilig Thuis de veiligheidsrisico's op korte termijn beoordeelt en dat ouders over het geweldsincident met hulpverleners zullen praten. Wanneer leerkrachten op basis van signalen die zij zelf waarnemen vermoeden dat sprake is van kindermishandeling volgen zij de stappen van de meldcode en bespreken hun zorgen met ouders en kind zoals daarin is voorgeschreven.

In bijna de helft van de geanalyseerde HwC signalen in het PO, is een van de ouders (meestal moeder) naar school gekomen om te vertellen over de gebeurtenissen thuis. Dit gebeurde niet altijd voor de start van de les, maar in de loop van de dag of na de schooldag. Een belangrijke meerwaarde van het HwC signaal is dat de leerkracht juist voor de schooldag op de hoogte is van de ingrijpende gebeurtenis.

Bij de andere helft van de HwC signalen hebben de ouders de school niet over het incident thuis verteld. Met sommige van deze ouders is helemaal geen contact geweest, met anderen is wel contact geweest, maar niet over de gebeurtenis. Omdat er geen gegevens zijn hoe vaak ouders over het geweld thuis praatten voordat de HwC werkwijze werd ingevoerd, zijn deze cijfers lastig te duiden.

Eén leerkracht beschrijft een situatie waarbij zij een HwC signaal heeft gekregen, maar moeder 's ochtends vertelde dat beide kinderen tijdens het weekend waren gevallen en niets zei over de gebeurtenissen thuis:

LEERKRACHT

“ Ouders weten dat de school een HwC signaal krijgt. Vervolgens krijgen docenten verhalen te horen waarvan zij zich afvragen wat daarvan waar is. Dat maakt het een lastig situatie, omdat wij als school van de ene kant niets weten en ook niet qua inhoud, maar wel dat er een HwC signaal is geweest en dat weten de ouders ook. Ga je dan verstopperij spelen of ga je het signaal benoemen en aangeven dat we weten dat er iets is voorgevallen in het weekend? ”

Sommige onderwijsprofessionals vinden het lastig als zij door het signaal weten dat er huiselijk geweld heeft plaatsgevonden, maar dat ouders daar dan niet zelf over praten of een andere verhaal vertellen. Ze weten niet goed of en hoe zij daarover met ouders het gesprek aan kunnen gaan. Ook zijn er onderwijsprofessionals die aangeven dat door HwC de drempel om te praten over huiselijk geweld is verlaagd en zij merken dat ouders op school zelf ook eerder en sneller praten over de thuissituatie.

LEERKRACHT

“ Moeder vond het fijn dat school het meteen wist en meteen kon reageren. Het is prettig dat moeder haar kant van het verhaal kwijt kon en dat gaf het gevoel dat we er samen voor gaan en het niet alleen bij moeder ligt ”

LEERKRACHT
“ Er is bij ons op school veel aandacht voor ouderbetrokkenheid, vooral om de ouders zoveel mogelijk naar school te krijgen. Hierdoor hebben de ouders ook meer kans om iets te vertellen en zijn de ingangen makkelijker bij de ouders als het fout zit. ”

Ouders en school gaan gemakkelijker en sneller openlijk het gesprek met elkaar aan.

CONCLUSIES

In twee Handle with Care pilotgemeenten Wageningen en Heerlen zijn zeventig gestructureerde interviews gedaan met agenten en onderwijsprofessionals die betrokken waren bij het realiseren van snelle steun aan 48 kinderen in deze gemeenten.

1. De geweldsincidenten waarbij agenten ter plaatse waren, hadden veelal een ingrijpend en stressvol karakter voor de aanwezige kinderen:
  - Geïnterviewde agenten geven aan dat bij alle incidenten kinderen niet alleen in huis maar ook daadwerkelijk getuige waren van het geweld en soms waren kinderen ook zelf slachtoffer van het geweld.
  - Het betreft incidenten als vernielingen in huis, (dreigend) geweld naar personen met voorwerpen als hamers, dronkenschap van ouders, kinderen die zelf politie bellen, ouders of kinderen die voor hun veiligheid elders gaan slapen.
  - Agenten treffen kinderen aan die bang en overstuurd zijn, ze maken zich zorgen om het welzijn van deze kinderen.
2. De geweldsincidenten hebben gevolgen voor de kinderen:
  - Een vijfde deel van de kinderen verzuimt de volgende schooldag zonder afgemeld te zijn.
  - Kinderen kampen met praktische problemen als te laat komen, onaf huiswerk of ontbrekende schoolspullen.
  - Een kwart van de kinderen heeft milde stresssignalen zoals afhankelijk en teruggetrokken gedrag. De meeste kinderen worden beschreven als 'opvallend onopvallende en teruggetrokken leerlingen'.
3. Agenten en onderwijsprofessionals zijn positief over doelstelling, de manier van werken en de tijdsbelasting van HwC:
  - Agenten hopen dat kinderen op deze manier snel de juiste aandacht krijgen.
  - Onderwijsprofessionals denken dat zij kinderen beter kunnen steunen als zij snel op de hoogte zijn van een geweldsincident met politie ingrijpen.
  - De verwachting is dat kinderen met deze steun van hun leerkracht, beter toekomen aan leren en ontwikkelen.
  - De bij de HwC signalen betrokken agenten en leerkrachten ervaren HwC niet als een extra tijdsbelasting.
4. Door HwC komt er steun op maat tot stand voor de kinderen. Onderwijsprofessionals zijn bereid en in staat kinderen die steun op maat te bieden:
  - Alle onderwijsprofessionals geven aan 'iets' te hebben gedaan voor de leerling na een HwC signaal.
  - Leerkrachten kijken naar wat het kind verbaal en non-verbaal aangeeft en passen daar hun gedrag op aan.
  - De geboden steun op maat past bij wat in de vakliteratuur niet-problematiserende, normaliserende en veerkrachtversterkende steun wordt genoemd. Voorbeelden daarvan zijn een luisterend oor bieden, een veilige omgeving en rust bieden, hulp bij onafgemaakt huiswerk, stimuleren van contact met leeftijdsgenootjes, steun bij stressreacties en positieve aandacht.
  - Een derde van de leerlingen praat uit zichzelf met de leerkracht over het incident, een derde krijgt een gesprek aangeboden door de leerkracht en reageert daar positief of neutraal op.

5. Kinderen die ingrijpend geweld met politie ingrijpen meemaken, komen door de HwC werkwijze eerder en beter in beeld op school:
- Over een derde van deze kinderen komt voor de onderwijsprofessional het signaal onverwacht, er was geen vermoeden van gezinsproblemen.
  - In twee derde van de situaties was er wel een algemeen vermoeden van problemen in de thuissituatie maar hadden de onderwijsprofessionals niet het idee dat het zo ernstig was.
  - Leerkrachten geven aan dat zij door de HwC werkwijze bewuster zijn geworden van geweldsproblemen en alerter op signalen van (herhaald) gezinsgeweld.
  - De milde stresssignalen die een kwart van de kinderen laten zien zijn voor onderwijsprofessionals niet direct herleidbaar tot huiselijk geweld. Driekwart van de kinderen laat geen ander gedrag zien. Onderwijs professionals geven aan dat zonder het HwC signaal de leerling niet was opgevallen.
  - Acht professionals zijn na enkele maanden bevraagd op contacten met Veilig Thuis of andere betrokken hulpverleners over gesignaleerde onveiligheid. Geen van hen is door Veilig Thuis of anderen geïnformeerd.

6. Ouders reageren goed op de Handle with Care werkwijze. Bijna de helft van de ouders heeft op school gesproken over het geweld. De indruk van leerkrachten is dat de relatie met ouders directer en meer open is geworden.

AUTEURS

Mariëlle Dekker
Marga Haagmans
Britt Louter

VORMGEVING

ZOUT design & communicatie

MEER INFORMATIE?

Augeo Foundation
Hoofdstraat 67
Driebergen-Rijsenburg

0343-53 6040
info@augeo.nl

AUGEO FOUNDATION

MEER WETEN OVER HANDLE WITH CARE?

augeo.nl/handle-with-care

Augeo Foundation
Hoofdstraat 67
Driebergen-Rijsenburg

0343-53 6040
info@augeo.nl

AUGEO FOUNDATION